

SAVET EVROPE

Seriya evropskih ugovora – Br. 166

EVROPSKA KONVENCIJA
O DRŽAVLJANSTVU

Strazbur, 6. XI 1997.

Preambula

Države članice Saveta Evrope i druge države potpisnice ove konvencije,

Smatrajući da je cilj Saveta Evrope postizanje većeg jedinstva među njegovim članicama;

Imajući na umu brojne međunarodne instrumente koji se odnose na državljanstvo, višestruko državljanstvo i apatridiju;

Uvidjajući da je, u pitanjima koja se odnose na državljanstvo, potrebno uzeti u obzir kako legitimne interese država tako i pojedinaca;

U želji da unaprede progresivan razvoj pravnih principa u vezi sa državljanstvom, kao i njihovo usvajanje u unutrašnjem pravu i u želji da izbegnu, u meri u kojoj je to moguće, slučajeve apatridije;

U želji da izbegnu diskriminaciju u vezi sa pitanjima koja se odnose na državljanstvo;

Svesne prava na poštovanje porodičnog života kao što je navedeno u članu 8 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda;

Konstatujući različit pristup država pitanju višestrukog državljanstva i priznajući da je svaka država slobodna da odluči koje će posledice u njenom unutrašnjem pravu imati činjenica da neki njen državljanin dobija ili ima drugo državljanstvo;

Slažući se da je poželjno da se nadju pogodna rešenja za posledice višestrukog državljanstva, a posebno u pogledu prava i obaveza višestrukih državljana;

Smatrajući da je poželjno da od lica koja imaju državljanstvo dve ili više država ugovornica treba da se zahteva da ispune svoje vojne obaveze u odnosu samo na jednu od tih strana ugovornica;

Imajući u vidu potrebu da se unapredjuje međunarodna saradnja između nacionalnih državnih organa odgovornih za pitanja državljanstva,

Dogovorile su se o sledećem:

Poglavlje I – Opšta pitanja

Član 1. – Predmet Konvencije

Ovom konvencijom se ustanovljavaju principi i pravila koja se odnose na državljanstvo fizičkih lica i pravila koja regulišu vojne obaveze u slučajevima višestrukog državljanstva sa kojima će unutrašnje pravo država ugovornica morati da bude uskladjeno.

Član 2. – Definicije

U smislu ove konvencije:

- a. “državljanstvo” označava zakonsku vezu između jednog lica i jedne države i ne ukazuje na etničko poreklo tog lica;
- b. “višestruko državljanstvo” označava paralelno posedovanje dva ili više državljanstava od strane istog lica;
- c. “dete” označava svako lice mlađe od 18 godina sem ukoliko se, po zakonu primenjivom na to dete, punoletnost stiče ranije;
- d. “unutrašnje pravo” označava sve tipove odredaba nacionalnog pravnog sistema, uključujući ustav, zakonodavstvo, propise, uredbe, precedentno pravo, običajna pravila i praksu kao i pravila koja proističu iz obavezujućih međunarodnih instrumenata.

Poglavlje II – Opšti principi koji se odnose na državljanstvo

Član 3. – Nadležnost države

1. Svaka država treba da odredi po svom vlastitom pravu ko su njeni državljani.
2. Ovo pravo treba da prihvate druge države u meri u kojoj se ono slaže sa primenjivim međunarodnim konvencijama, međunarodnim običajnim pravom i principima prava koje je opšte priznato u pogledu državljanstva.

Član 4. – Principi

Pravila o državljanstvu svake države ugovornice treba da se zasnivaju na sledećim principima:

- a. svako lice ima pravo na državljanstvo;
- b. apatridija treba da se izbegava;
- c. niko ne sme biti proizvoljno lišen svog državljanstva;
- d. ni brak ni razvod braka između državljanina države ugovornice i stranca, niti promena državljanstva od strane jednog od bračnih drugova za vreme braka ne sme automatski da utiče na državljanstvo drugog bračnog druga.

Član 5. – Nediskriminacija

1. Pravila države ugovornice o državljanstvu ne smeju da sadrže razlike ili da uključuju bilo kakvu praksu koja se svodi na diskriminaciju po osnovu pola, vere, rase, boje kože ili nacionalnog ili etničkog porekla.
2. Svaka država ugovornica treba da se rukovodi principom nediskriminacije među njenim državljanima, bez obzira da li su oni državljani od rođenja ili su njeno državljanstvo stekli kasnije.

Poglavlje III – Pravila koja se odnose na državljanstvo

Član 6. – Sticanje državljanstva

1. Svaka država ugovornica treba da predvidi svojim unutrašnjim pravom da njeno državljanstvo stiču *ex lege*¹ sledeća lica:
 - a. deca čiji jedan od roditelja ima, u vreme rođenja te dece, državljanstvo te države ugovornice, uz bilo kakav izuzetak koji može biti predviđen njenim unutrašnjim pravom u odnosu na decu rođenu u inostranstvu. Što se tiče dece čije se roditeljstvo utvrđuje priznavanjem, sudskom naredbom ili sličnim postupcima, svaka država ugovornica može da predvidi da dete stiče njeno državljanstvo po okončanom postupku utvrđenom njenim unutrašnjim pravom;
 - b. nahočad nadjena na njenoj teritoriji koja bi inače bila apatridi.
2. Svaka država ugovornica treba da predvidi u svom unutrašnjem pravu da njeno državljanstvo mogu da steknu deca rođena na njenoj teritoriji

¹ Ex lege – lat. po zakonu.

koja pri rođenju ne steknu neko drugo državljanstvo. Takvo državljanstvo treba da se da:

- a. pri rođenju *ex lege*; ili
 - b. kasnije, deci koja su ostala apatridi, po podnošenju zahteva odgovarajućem državnom organu, od strane ili u ime dotičnog deteta, na način propisan unutrašnjim pravom države ugovornice. Takav zahtev može se podneti, zavisno od zakonitog prebivališta na njoj teritoriji, za period ne duži od pet godina koji neposredno prethodi podnošenju zahteva.
3. Svaka država ugovornica treba da predvidi svojim unutrašnjim pravom mogućnost naturalizacije lica koja imaju zakonito prebivalište na njoj teritoriji. Kod utvrđivanja uslova za naturalizaciju, ona neće predvideti period boravka duži od deset godina pre podnošenja zahteva.
4. Svaka država ugovornica treba da olakša svojim unutrašnjim pravom sticanje njenog državljanstva sledećim licima:
- a. bračnim drugovima njenih državljana;
 - b. deci jednog od njenih državljana, koji potpadaju pod izuzetak iz člana 6., stav 1., podstav a;
 - c. deci čiji jedan od roditelja stiče ili je stekao njeno državljanstvo;
 - d. deci usvojenoj od strane jednog od njenih državljana;
 - e. licima koja su rođena na njoj teritoriji i tamo imaju zakonito prebivalište;
 - f. licima koja imaju zakonito prebivalište na njoj teritoriji u izvesnom vremenskom periodu pre nego što napune 18 godina života, pri čemu taj period treba da se odredi unutrašnjim pravom dotične države ugovornice;
 - g. licima bez državljanstva i priznatim izbeglicama koje imaju zakonito prebivalište na njoj teritoriji.

Član 7. – Gubitak državljanstva *ex lege* ili na inicijativu države ugovornice

1. Država ugovornica ne sme da predvidi svojim unutrašnjim pravom gubitak njenog državljanstva *ex lege* ili na inicijativu te države ugovornice izuzev u sledećim slučajevima:

- a. dobrovoljno sticanje drugog državljanstva;
- b. sticanje državljanstva države ugovornice na prevaru, korišćenjem lažnih informacija ili skrivanjem bilo koje relevantne činjenice koja se može pripisati podnosiocu zahteva;
- c. dobrovoljno služenje vojnog roka u stranim vojnim snagama;
- d. ponašanje koje ozbiljno ugrožava vitalne interese države ugovornice;
- e. nedostatak stvarne veze između države ugovornice i državljanina koji stalno boravi u inostranstvu;
- f. tamo gde je za vreme maloletništva deteta ustanovljeno da više nisu ispunjeni preduslovi utvrđeni unutrašnjim pravom koje je dovelo do sticanja državljanstva države ugovornice *ex lege*;
- g. usvajanje deteta ako dete stiće ili ima strano državljanstvo jednog od dva roditelja koji ga usvajaju.

2. Država ugovornica može da predvidi gubitak njenog državljanstva od strane dece čiji roditelji gube to državljanstvo izuzev u slučajevima koji su pokriveni podstavovima c. i d. stava 1. Međutim, deca ne mogu izgubiti to državljanstvo ako ga jedan od njihovih roditelja zadržava.

3. Država ugovornica ne može da predvidi svojim unutrašnjim pravom gubitak njenog državljanstva na osnovu stava 1. i 2. ovog člana ako bi dotično lice time postalo apatrid, izuzev slučajeva pomenutih u stavu 1., podstav b., ovog člana.

Član 8. – Gubitak državljanstva na inicijativu pojedinca

1. Svaka država ugovornica treba da dozvoli odricanje od njenog državljanstva pod uslovom da time lica kojih se to tiče ne postaju apatridi.

2. Medjutim, država ugovornica može da predvidi svojim unutrašnjim pravom da državljanstva mogu da se odreknu samo državljani koji imaju prebivalište u inostranstvu.

Član 9. – Povraćaj državljanstva

Svaka država ugovornica treba da olakša, u slučajevima i pod uslovima predvidjenim njenim unutrašnjim pravom, povraćaj njenog državljanstva od strane bivših državljana koji imaju zakonito prebivalište na njenoj teritoriji.

Poglavlje IV – Postupci koji se odnose na državljanstvo

Član 10. – Obrada zahteva

Svaka država ugovornica treba da obezbedi da se zahtevi koji se donose na sticanje, zadržavanje, gubitak, povraćaj ili overu njenog državljanstva obradjuju u razumnom roku.

Član 11. – Odluke

Svaka država ugovornica treba da obezbedi da odluke koje se odnose na sticanje, zadržavanje, gubitak, povraćaj ili overu njenog državljanstva sadrže razloge date u pismenom obliku.

Član 12. – Pravo na reviziju

Svaka država ugovornica treba da obezbedi da odluke koje se odnose na sticanje, zadržavanje, gubitak, povraćaj ili overu njenog državljanstva budu otvorene za administrativnu ili sudsku reviziju u skladu sa njenim unutrašnjim pravom.

Član 13. – Takse

1. Svaka država ugovornica treba da obezbedi da takse za sticanje, zadržavanje, gubitak, povraćaj ili overu državljanstva budu umerene.

2. Svaka država ugovornica treba da obezbedi da takse za administrativnu ili sudsku reviziju ne budu prepreka za podnosiocze zahteva.

Poglavlje V – Višestruko državljanstvo

Član 14. – Slučajevi višestrukog državljanstva *ex lege*

1. Država ugovornica treba da dozvoli:

a. da deca koja imaju različita državljanstva automatski stečena pri rođenju zadrže ta državljanstva;

b. da njeni državljani imaju neko drugo državljanstvo u slučaju kada se to drugo državljanstvo automatski stiče sklapanjem braka.

2. Zadržavanje državljanstava iz stava 1. podleže relevantnim odredbama člana 7. ove konvencije.

Član 15. – Drugi mogući slučajevi višestrukog državljanstva

Odredbe ove konvencije ne treba da ograniče pravo države ugovornice da odredi u svom unutrašnjem pravu da li:

a. njeni državljani koji stiču ili imaju državljanstvo neke druge države zadržavaju njeno državljanstvo ili ga gube;

b. sticanje ili zadržavanje njenog državljanstva podleže odricanju od ili gubitku nekog drugog državljanstva.

Član 16. - Čuvanje prethodnog državljanstva

Država ugovornica ne treba da utvrdi da je odricanje od ili gubitak drugog državljanstva uslov za sticanje ili zadržavanje njenog državljanstva u slučaju kada takvo zadržavanje ili gubitak nisu mogući ili ne mogu da se razumno zahtevaju.

Član 17. – Prava i obaveze koje se odnose na dvostruko državljanstvo

1. Državljanima neke države ugovornice koji imaju drugo državljanstvo treba da imaju, na teritoriji te države ugovornice na kojoj borave, ista prava i dužnosti kao drugi državljani te države ugovornice.

2. Odredbe ovog poglavlja ne utiču na:

- a. pravila međunarodnog prava koja se tiču diplomatske ili konzularne zaštite od strane države ugovornice u korist jednog od njenih državljana koji paralelno ima drugo državljanstvo;
- b. primenu pravila međunarodnog privatnog prava svake države ugovornice u slučajevima višestrukog državljanstva.

Poglavlje VI - Državna sukcesija i državljanstvo

Član 18. – Principi

1. U pitanjima državljanstva u slučajevima državne sukcesije, svaka država ugovornica koje se to tiče treba da poštuje principe vladavine prava, pravila koja se tiču ljudskih prava i principe sadržane u članu 4. i 5. ove konvencije i u stavu 2. ovog člana, a posebno u cilju izbegavanja apatridije.
2. Kod odlučivanja o davanju ili zadržavanju državljanstva u slučajevima državne sukcesije, svaka država ugovornica koje se to tiče treba da uzme u obzir posebno:
 - a. stvarnu i efikasnu vezu dotičnog lica sa državom;
 - b. prebivalište dotičnog lica u vreme državne sukcesije;
 - c. želju dotičnog lica;
 - d. teritorijlano poreklo dotičnog lica.
3. U slučaju da sticanje državljanstva podleže gubitku stranog državljanstva, važiće odredbe člana 16. ove konvencije.

Član 19. - Rešavanje međunarodnim sporazumom

U slučajevima državne sukcesije, države ugovornice kojih se to tiče treba da nastoje da regulišu pitanja koja se odnose na državljanstvo sporazumno među sobom tamo gde je to primenjivo u njihovom odnosu sa drugim državama koje su u to uključene. U takvim sporazumima treba da se poštuju principi i pravila sadržana ili pomenuta u ovom poglavlju.

Član 20. – Principi u vezi sa nedržavljanima

1. Svaka država ugovornica treba da poštuje sledeće principe:

a. državljani države prethodnice koji imaju prebivalište na teritoriji nad kojom se suverenitet prenosi na državu sukcesora i koji nisu stekli njeno državljanstvo treba da imaju pravo da ostanu u toj državi;

b. lica pomenuta u podstavu a. treba da uživaju jednak tretman sa državljanima države sukcesora u odnosu na socijalna i ekonomska prava.

2. Svaka država ugovornica može da isključi lica na koja se odnosi odredba stava 1. iz zapošljavanja u javnim službama koje uključuje izvršavanje suverenih ovlašćenja.

Poglavlje VII – Vojne obaveze u slučajevima višestrukog državljanstva

Član 21. – Izvršenje vojnih obaveza

1. Od lica koja imaju državljanstvo dve ili više država ugovornica treba da se zahteva da izvrše svoje vojne obaveze u odnosu samo na jednu od tih država ugovornica.

2. Način primene stava 1. može se odrediti posebnim sporazumima između bilo koje od država ugovornica.

3. Sem u slučaju kada je posebnim sporazumom koji je zaključen ili može biti zaključen drugačije predviđeno, sledeće odredbe su primenjive na lica koja imaju državljanstvo dve ili više država ugovornica:

a. Svako takvo lice treba da podleže vojnim obavezama u odnosu na državu ugovornicu na čijoj teritoriji ima prebivalište. I pored toga, takva lica treba da imaju slobodu izbora, do 19 godina starosti, da se podvrgnu vojnim obavezama kao dobrovoljci u odnosu na bilo koju drugu državu ugovornicu čiji su isto tako državljani za ukupan i efektivan period koji je najmanje jednak periodu aktivne vojne službe koju zahteva bivša država ugovornica;

b. Lica koja imaju prebivalište na teritoriji države ugovornice čiji nisu državljani ili na teritoriji države koja nije država ugovornica, mogu da biraju da odsluže vojni rok na teritoriji bilo koje države ugovornice čiji su državljani;

c. Lica koja, u skladu sa pravilima utvrdjenim u stavu a. i b., treba da izvrše svoje vojne obaveze u odnosu na jednu državu ugovornicu, kao što

je propisano zakonom te države ugovornice, treba da se smatra da su izvršili svoje vojne obaveze u odnosu na bilo koju državu ugovornicu ili države ugovornice čiji su takodje državljani;

d. Lica koja su, pre stupanja na snagu ove konvencije između država ugovornica čiji su državljani, izvršili u odnosu na jednu od tih država ugovornica svoje vojne obaveze u skladu sa zakonom te države ugovornice, smatraće se da su ispunila iste obaveze u odnosu na bilo koju drugu državu ugovornicu ili države ugovornice čiji su takodje državljani;

e. Lica koja su, u skladu sa stavom a., odslužila aktivni vojni rok u odnosu na jednu od država ugovornica čiji su državljani i kasnije prenela svoje prebivalište na teritoriju druge države ugovornice čiji su državljani, podležće obavezi služenja vojnog roka u rezervi samo u odnosu na ovu drugu državu ugovornicu.

f. Primena ovog člana neće ni na koji način prejudicirati državljanstvo dotičnih lica;

g. U slučaju mobilizacije od strane bilo koje države ugovornice, obaveze koje proističu na osnovu ovog člana neće biti obavezujuće za tu državu ugovornicu.

Član 22. – Izuzeće iz vojnih obaveza ili alternativne civilne službe

Izuzev u slučaju kada je posebnim sporazumom koji je zaključen ili može biti zaključen drugačije predviđeno, sledeće odredbe se takodje mogu primeniti na lica koja imaju državljanstvo dve ili više država ugovornica:

a. član 21., stav 3., pod-stav c., ove konvencije primenjivaće se na lica koja su izuzeta iz njihovih vojnih obaveza ili su odslužila civilnu službu kao alternativu;

b. lica koja su državljani države ugovornice koja ne zahteva obavezno služenje vojnog roka smatraće se da su izvršila svoje vojne obaveze kada imaju prebivalište na teritoriji te države ugovornice. I pored toga, treba da se smatra da ta lica nisu izvršila svoje vojne obaveze u odnosu na državu ugovornicu ili države ugovornice čiji su jednako državljani i gde se zahteva služenje vojnog roka sem ako je pomenuto prebivalište zadržano do određene starosne dobi, o čemu će svaka država ugovornica staviti pismenu napomenu u vreme potpisivanja ili pri deponovanju instrumenata ratifikacije, prihvatanja ili pristupanja;

c. i lica koja su državljani neke države ugovornice koja ne zahteva obavezno služenje vojnog roka smatraće se da su izvršila svoje vojne obaveze kada se dobrovoljno regrutuju u vojne snage te strane ugovornice za ceo i efektivan period koji je najmanje jednak onom periodu aktivne vojne službe države ugovornice ili država ugovornica čiji su oni takodje državljani bez obzira na to gde im je prebivalište.

Poglavlje VIII - Saradnja izmedju država ugovornica

Član 23. – Saradnja izmedju država ugovornica

1. U cilju olakšavanja saradnje izmedju država ugovornica, njihovi nadležni državni organi će:

a. pružiti generalnom sekretaru Saveta Evrope informacije o njihovom unutrašnjem pravu koje se odnosi na državljanstvo, uključujući primere apatridije i višestrukog državljanstva, i o tome kako se primenjuje Konvencija;

b. pružiti jedna drugoj na zahtev informacije o njihovom unutrašnjem pravu koje se odnosi na državljanstvo i o tome kako se primenjuje Konvencija.

2. Države ugovornice treba da saradjuju medju sobom i sa drugim državama članicama Saveta Evrope u okviru odgovarajućeg medjuvladinog tela Saveta Evrope u cilju rešavanja svih relevantnih problema i pospešenja progresivnog razvoja pravnim principa i prakse koja se odnosi na državljanstvo i srodna pitanja.

Član 24. – Razmena informacija

Svaka država ugovornica može u svako doba da izjavi da će obavestiti bilo koju drugu državu ugovornicu, koja je dala istu izjavu, o dobrovoljnom sticanju njenog državljanstva od strane državljana druge države ugovornice, u zavisnosti od pozitivnih zakona o zaštiti podataka. U takvoj izjavi mogu da budu naznačeni uslovi pod kojima će država ugovornica dati takve informacije. Izjava se može povući u svako doba.

Poglavlje IX – Primena Konvencije

Član 25. – Izjave o primeni Konvencije

1. Svaka država može da izjavi, u vreme potpisivanja ili pri deponovanju njenog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, da će isključiti poglavlje VII iz primene Konvencije.

2. Odredbe poglavlja VII će se primenjivati samo u odnosima između država ugovornica za koje je ona na snazi.

3. Svaka država ugovornica može, u bilo kom kasnijem trenutku, da pismeno obavesti generalnog sekretara Saveta Evrope da će primenjivati odredbe poglavlja VII koje je isključila u momentu potpisivanja ili u svom instrumentu ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja. Ovo pismeno obaveštenje stupa na snagu od datuma prijema.

Član 26. – Dejstvo ove konvencije

1. Odredbe ove konvencije ne treba da prejudiciraju odredbe unutrašnjeg prava i obavezujuće međunarodne instrumente koji su već na snazi ili mogu da stupe na snagu, a po kojima se pojedincima u oblasti državljanstva dodeljuju ili bi bila dodeljena povoljnija prava.

2. Ova konvencija ne prejudicira primenu:

a. Konvencije iz 1963. godine o smanjenju broja slučajeva višestrukog državljanstva i vojnih obaveza u slučajevima višestrukog državljanstva i njenih Protokola;

b. druge obavezujuće međunarodne instrumente u onom stepenu u kom su ti instrumenti saglasni sa ovom konvencijom,

u odnosu između država ugovornica koje su obavezane ovim instrumentima.

Poglavlje X - Završne odredbe

Član 27. – Potpisivanje i stupanje na snagu

1. Ova konvencija biće otvorena za potpisivanje od strane država članica Saveta Evrope i država nečlanica koje su učestvovala u njenoj izradi. Takve države mogu da izraze svoju saglasnost da budu obavezane:

- a. potpisom bez rezerve na ratifikaciju, prihvatanje ili odobrenje; ili
- b. potpisom koji podleže ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju, posle čega sledi ratifikacija, prihvatanje ili odobrenje.

Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobrenja treba da se deponuju kod generalnog sekretara Saveta Evrope.

Član 28. – Pristupanje

1. Po stupanju na snagu ove konvencije, Komitet ministara Saveta Evrope može da pozove bilo koju državu koja nije članica Saveta Evrope, a koja nije učestvovala u njenoj izradi, da prihvati ovu konvenciju.
2. U pogledu bilo koje države koja pristupa, ova konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca od dana deponovanja instrumenta pristupanja kod generalnog sekretara Saveta Evrope.

Član 29. – Rezerve

1. Nikakva rezerva ne može se staviti na bilo koju odredbu sadržanu u poglavlju I, II i VI ove konvencije. Bilo koja država može, u vreme potpisivanja ili pri deponovanju svog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, da stavi jednu ili više rezervi na druge odredbe Konvencije pod uslovom da su te rezerve saglasne sa predmetom i svrhom ove konvencije.
2. Bilo koja država koja stavi jednu ili više rezervi treba pismeno da obavesti generalnog sekretara Saveta Evrope o relevantnom sadržaju svog unutrašnjeg prava ili o bilo kojoj drugoj bitnoj informaciji.
3. Država koja je stavila jednu ili više rezervi u skladu sa stavom 1. treba da razmotri njihovo potpuno ili delimično povlačenje čim to okolnosti dozvole. Takvo povlačenje treba da se izvrši putem pismenog obaveštenja upućenog generalnom sekretaru Saveta Evrope i stupiće na snagu sa danom prijema.
4. Bilo koja država koja proširi primenu ove konvencije na teritoriju navedenu u izjavi pomenutoj u članu 30., stav 2. može, u pogledu dotične teritorije, da stavi jednu ili više rezervi u skladu sa odredbama prethodnih stavova.

5. Država ugovornica koja je stavila rezerve na bilo koju odredbu iz poglavlja VII Konvencije ne može da zahteva od druge države ugovornice da primeni navedene odredbe sem u meri u kojoj je te odredbe i sama prihvatila.

Član 30. – Teritorijalna primena

1. Bilo koja država može, u vreme potpisivanja ili prilikom deponovanja njenog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, da bliže navede teritoriju ili teritorije na koje će se Konvencija primenjivati.

2. Bilo koja država može, bilo kog kasnijeg datuma, izjavom upućenom generalnom sekretaru Saveta Evrope, proširiti primenu ove konvencije na bilo koju drugu teritoriju bliže navedenu u izjavi i za čije međunarodne odnose je odgovorna ili u čije ime je ovlašćena da prihvata obaveze. U pogledu takve teritorije Konvencija će stupiti na snagu prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca od datuma kada generalni sekretar primi takvu izjavu.

3. Bilo koja izjava data u skladu sa dva prethodna stava može, u pogledu bilo koje teritorije koja je u njoj bliže navedena, da bude povučena pismenim obaveštenjem upućenim generalnom sekretaru. Povlačenje stupa na snagu prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca od dana kada generalni sekretar primi takvo pismeno obaveštenje.

Član 31. – Otkaz

1. Bilo koja država ugovornica može u bilo koje vreme da otkáže Konvenciju u celini ili samo poglavlje VII slanjem pismenog obaveštenja generalnom sekretaru Saveta Evrope.

2. Takav otkaz stupa na snagu prvog dana meseca koji sledi posle isteka roka od tri meseca od datuma kada generalni sekretar primi pismeno obaveštenje.

Član 32. – Pismena obaveštenja generalnog sekretara

Generalni sekretar Saveta Evrope će pismeno obavestiti države članice Saveta Evrope, bilo koju potpisnicu, bilo koju stranu ugovornicu i bilo koju drugu državu koja je pristupila ovoj konvenciji o:

a. svakom potpisu;

- b. deponovanju svakog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja;
- c. svakom datumu stupanja na snagu ove konvencije u skladu sa članom 27. ili 28. ove konvencije;
- d. svakoj rezervi i povlačenju rezervi stavljenih shodno odredbama člana 29. ove konvencije;
- e. svakom pismenom obaveštenju ili izjavi datoj shodno odredbama člana 23., 24., 25., 27., 28., 29., 30. i 31. ove konvencije;
- f. svakom drugom aktu, pismenom obaveštenju ili saopštenju u vezi sa ovom konvencijom.

U potvrdu čega su dolepotpisani, budući da su za to propisno ovlašćeni, potpisali ovu konvenciju.

Sačinjeno u Strazburu, 6. novembra 1997. godine, na engleskom i francuskom, pri čemu su oba teksta podjednako verodostojna, u jednom primerku koji će biti deponovan u arhivu Saveta Evrope. Generalni sekretar Saveta Evrope će proslediti overene primerke svakoj državi članici Saveta Evrope, državama koje nisu članice, a koje su učestvovalе u izradi ove konvencije i svakoj državi pozvanoj da joj pristupi.

Evropska konvencija o državljanstvu

(ETS br. 166)

Obrazloženje donošenja Konvencije

I. Uvod

a. Istorijat

1. Vijeće Evrope⁽¹⁾ se bavi pitanjima u vezi nacionalnosti⁽²⁾ preko trideset godina. Godine 1963. ponuđena je na potpisivanje Konvencija o smanjenju slučajeva višestrukog državljanstva i vojne obaveze u slučajevima višestrukog državljanstva (ETS br. 43, u daljem tekstu "Konvencija iz 1963."). Od tade je, međutim, došlo do rastućeg priznavanja da brojni problemi u vezi državljanstva, naročito višestrukog državljanstva, nisu bili dovoljno razmotreni u Konvenciji iz 1963. Neki od tih problema su obrađeni u protokolima ponuđenim na potpisivanje 1977⁽³⁾. Godine 1993 ponuđen je na potpisivanje Drugi Protokol (ETS br. 149) kojim se dopunjuje Konvencija iz 1963.

2. Godine 1977. Komitet Ministara je usvojio dvije rezolucije, jednu o državljanstvu supružnika različitih državljanstava, a drugu o državljanstvu djece rođenje u braku (Rezolucije (77) 12 i 13). Prva rezolucija je preporučila da vlade država ugovornica preduzmu korake tako da strani supružnici njihovih državljanina mogu dobiti njihovo državljanstvo po povoljnijim uslovima no onim koji se obično traže od drugih stranaca te da uklone razlike između stranih muževa i žena u pogledu dobijanja državljanstva. Druga rezolucija je preporučila da vlade dodijele ili ubrzaju dobijanje njihovog državljanstva djeci rođenoj u braku ukoliko je jedan od roditelja njihov državljanin.

3. Parlamentarna skupština je također usvojila i jedan broj preporuka u vezi državljanstva, pozivajući države ugovornice da naročito ubrzaju naturalizaciju izbjeglica u svojim zemljama. Godine 1988. usvojila je Preporuku 1081 (1988) o problemima državljanstva u miješanim brakovima. Tu je Skupština primijetila da je poželjno da svaki od supružnika u miješanom braku ima pravo da stekne državljanstvo drugog supružnika bez gubitka originalnog državljanstva; nadalje, djeca rođena u miješanim brakovima također trebaju imati pravo da steknu i zadrže državljanstva obaju svojih roditelja.

4. U decembru 1992. godine, Komitet eksperata za višestruko državljanstvo (CJ-PL), kasnije preimenovan u Komitet eksperata za državljanstvo (CJ-NA), je predložio izradu studije izvodivosti u vezi nove, sveobuhvatne konvencije koja bi sadržavala savremena rješenja za pitanja u vezi državljanstva koja bi odgovarala svim evropskim državama. Na osnovu te studije izvodivosti CJ-NA je započeo pripremu nacрта

teksta u novembru 1993⁽⁴⁾. Radno tijelo CJ-NA se sastalo devet puta između marta 1994. i novembra 1996., a CJ-NA se sastao pet puta između novembra 1993. i jula 1994. u cilju izrade nacrtu konvencije. Od februara 1995. nacrt teksta Evropske konvencije o državljanstvu, kakav je pregledao CJ-NA, je objavljen u cilju informisanja svih zainteresovanih osoba, kao i da im pruži priliku da daju svoje komentare.

5. Kao rezultat ovog rada i konsultacija Parlamentarne skupštine, Upravni komitet za ljudska prava (CDDH), Evropski komitet za migracije (CDMG), *Ad Hoc* Komitet pravnih savjetnika za međunarodno javno pravo (CADHI) i Komitet eksperata za porodično pravo (CJ-FA), tekst nacrtu konvencije je finalizirao Evropski komitet za pravnu saradnju (CDCJ) 29. novembra 1996., a usvojio ga je Komitet ministara 14. maja 1997. Konvencija će biti ponuđena za potpisivanje 6. novembra 1997.

b. Konvencija iz 1963. i dalji razvoj u Evropi nakon nje

6. Poglavlje I Konvencije iz 1963. je zasnovano na ideji, široko prihvaćenoj u mnogim državama zapadne Evrope u to vrijeme, da je višestruko državljanstvo nepoželjno i da treba biti izbjegavano koliko god je moguće. Član 1 Konvencije iz 1963. naročito kazuje da će državljani koji svojom slobodnom voljom steknu drugo državljanstvo izgubiti prethodno državljanstvo i neće, što je podložno rezervama, imati pravo da ga zadrže.

7. Ipak, Konvencija iz 1963. prepoznaje da dolazi do višestrukih državljanstava naročito kada je drugo državljanstvo neke države ugovornice stečeno automatski ili kada država, koja nije ugovornica Poglavlja I, dopušta višestruko državljanstvo u drugim slučajevima. Stoga Poglavlje II, kojeg država ugovornica može prihvatiti čak iako nije prihvatila Poglavlje I, sadrži pravila o vojnoj obavezi u slučaju višestrukog državljanstva u cilju osiguranja da se od osoba sa višestrukim državljanstvom ne zahtijeva da izvrše vojnu obavezu u više od jedne države ugovornice.

8. Zahvaljujući izvjesnom broju napredaka do kojih je došlo u Evropi od 1963. i koji se spominju u daljem tekstu, Vijeće Evrope je odlučilo da razmrti striktnu primjenu principa izbjegavanja višestrukog državljanstva: migracije radne snage među evropskim državama koje dovode do značajnih imigranatskih populacija, potreba za integracijom osoba sa stalnim boravkom, rastući broj brakova između supružnika sa različitim državljanstvima i sloboda kretanja među državama članicama Evropske Unije. Nadalje, princip jednakosti polova je značio da supružnicima različitih državljanstava treba dopustiti da steknu državljanstvo svog supružnika po istim uslovima i da oba supružnika trebaju imati mogućnost prenosa svog državljanstva na svoju djecu. Drugi Protokol koji dopunjuje Konvenciju iz 1963. tako dopušta višestruko državljanstvo u sljedeća tri dodatna slučaja: migrantima druge generacije i supružnicima u miješanim brakovima te njihovoj djeci.

9. Pitanje dopuštanja osobama, koje dobrovoljno steknu drugo državljanstvo, da zadrže prethodno državljanstvo će zavisiti od stanja u pojedinačnim državama. U nekim državama, naročito kada veliki broj osoba želi da stekne ili je stekao državljanstvo, može se smatrati da zadržavanje drugog državljanstva može omesti punu integraciju tih osoba. Međutim, druge države mogu smatrati poželjnijim da

olakšaju scicanje njihovog državljanstva trako što bi dopustile osobama da zadrže originalno državljanstvo te tako unapriede njihovu integraciju u zemlju primateljicu (t.j. da omogući tim osobama da zadrže državljanstvo drugih članova porodice ili da olakšaju povratak u njihovu zemlju porijekla ukoliko oni to žele).

10. Sljedstveno tome, države trebaju ostati slobodne da uzmu u obzir svoje posebne okolnosti u odlučivanju obima do kog one dopuštaju višestruko državljanstvo (vidjeti Preambulu Evropske konvencije o državljanstvu).

c. Potreba za sveobuhvatnom konvencijom o državljanstvu

11. Otkako je Haška konvencija o određenim pitanjima vezanim za sukob zakona o državljanstvu zaključena 1930. godine, broj međunarodnih instrumenata koji sadrže odredbe o državljanstvu je značajno porastao⁽⁵⁾. Stoga postoji potreba da se u jedinstvenom tekstu konsoliduju nove ideje koje su nastale kao rezultat napretka u nacionalnom i međunarodnom pravu. Član 14 sadašnje Konvencije tako dopušta višestruko državljanstvo u slučaju vjenčanih osoba različitih državljanstava i njihove djece. Nadalje, neke odredbe uključene u ovu Konvenciju imaju cilj da doprinesu progresivnom razvoju međunarodnog prava o državljanstvu, na primjer Poglavlje VI o državnoj sukcesiji i državljanstvu.

12. Dok se Konvencija iz 1963. bavila samo višestrukim državljanstvom, ova Konvencija, sa izuzetkom pitanja koja se odnose na sukob zakona, bavi se svim glavnim aspektima vezanim za državljanstvo: principima, sticanjem, zadržavanjem, gubitkom, povraćajem, proceduralnim pravima, višestrukim državljanstvom, državljanstvom u kontekstu državne sukcesije, vojnom obavezom i saradnjim među državama ugovornicama. Naziv, Evropska konvencija o državljanstvu, tako odražava tu činjenicu. Ova Konvencija niti modifikuje niti je inkompatibilna sa Konvencijom iz 1963. Sljedstveno tome, ove dvije konvencije koegzistiraju. S gledišta važnosti ovog pitanja, Član 26 nove Konvencije eksplicitno potvrđuje ovu kompatibilnost (vidjeti također komentar Člana 26 u daljem tekstu).

13. Najvažnije područje koje nije bilo moguće uključiti u sadašnju Konvenciju se odnosi na sukob zakona koji nastaje iz višestrukog državljanstva. Međutim, rastući broj država se radije služi idejom "boravišta" (vidjeti također Rezoluciju (72) 1 Komiteta Ministara o standardizaciji pravnih koncepata "domicil" i "prebivalište") no idejom državljanstva kao povezujućeg faktora u međunarodnom privatnom pravu. Ovo uklanja jedan broj problema koji mogu proizići u vezi osoba sa višestrukim državljanstvom. U ovom kontekstu treba naglasiti da ideja "boravišta", onako kako se koristi u ovoj Konvenciji, se primjenjuje generalno na osobe koje stalno i stvarno žive na određenom mjestu.

14. Problemi koji su nastali kao rezultat demokratskih promjena do kojih je došlo u centralnoj i istočnoj Evropi od 1989. su nadalje podvukli potrebu za novom konvencijom o državljanstvu. Sve ove nove demokratije su morale izraditi nove zakone o državljanstvu i o strancima. Postojanje sveobuhvatne konvencije Vijeća Evrope predstavlja važan standard na ovom polju. Ovo je slučaj naročito u okolnostima gdje se država raspala. Važna pitanja kao što su izbjegavanje apatridije i prava osoba sa boravištem na teritorijama u pitanju su stoga obrađena ovom Konvencijom.

15. Ova Konvencija, naročito članovi 4 do 6, 10 do 13 i 18 do 20 koji se odnose na sticanje državljanstva i na nedržavljanu će biti od važnosti za implementaciju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina Vijeća Evrope iz 1995. Cilj okvirne konvencije je da odredi pravne principe koje države otpočinju da poštuju u cilju osiguranja zaštite nacionalnih manjina. Na primjer, Član 4, stav 1, okvirne konvencije zabranjuje diskriminaciju na osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini, pravilo koje je ojačano Članom 5 i Članom 20, stav 1, ove Konvencije. Nadalje, principi nekig sporazuma Ujedinjenih Nacija, kao što su Konvencija o smanjenju apatridije iz 1961. i Član 7 Konvencije o pravu djeteta iz 1989. će biti ojačani ovom Konvencijom, naročito Članovima 4 do 7 i 18.

d. Važnost Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

16. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljem tekstu ECHR) se primjenjuje na svakog unutar jurisdikcije njenih država ugovornica. Postoji čvrsto priznavanje u ECHR da treba voditi računa o *legitimnim* interesima država i pojedinaca. Spominjanje interesa je zamišljeno da ukaže da, u kontekstu ECHR i njenih protokola, samo zakonski zaštićeni interesi mogu biti uzeti u obzir. Čak ni ECHR i njeni protokoli ne sadrže, s izuzetkom Člana 3 i Protokola br. 4 (zabrana protjerivanja državljanu), odredbe koje se direktno bave stvarima koje se odnose na državljanstvo, određene odredbe se mogu primijeniti i na stvari koje se odnose na pitanja državljanstva⁽⁶⁾.

Među najvažnijim su:

- Član 3 (zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupka ili kazne);
- Član 6 (pravo na pravedno i javno suđenje);
- Član 8 (pravo na porodični život);
- Član 14 (nediskriminacija); i
- Član 4 Protokola br. 4 (zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca).

17. Osobe čiji je porodični život u određenoj zemlji, na primjer u kojoj su živjeli mnoge godine sa svojom porodicom, čak iako nisu mogli postati državljani te zemlje, mogu imati pravo da ostanu u zemlji ako mogu pokazati da imaju pravo na poštivanje porodičnog života po Članu 8 ECHR⁽⁷⁾. Ovo pravo će biti naročito važno u slučajevima u kojim, slijedeći sukcesiju države, veliki broj osoba nije stekao državljanstvo države u kojoj prebiva.

18. Što se tiče zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupka (Član 3 ECHR), djela koja umanjuju državljanina ili stranca u rangu, položaju ili ugledu a smišljena su da ponize ili posrame, mogu biti kršenja Člana 3.

19. Član 3 Protokola br. 4 ECHR obuhvata prava državljanu da uđu na i ne budu protjerani sa teritorije države čiji su državljani. Nadalje, Član 4 istog protokola zabranjuje kolektivno protjerivanje stranaca.

II. Komentar članova Evropske konvencije o državljanstvu

Poglavlje I – Opšta pitanja

Član 1 – Predmet Konvencije

20. Član 1 bavi se predmetom Konvencije koja sadrži principe opšte prirode (vidjeti posebno članove 4 i 18) i specifičnim pravilima koja se odnose na državljanstvo uključujući pravila kojima se regulišu vojne obaveze u slučajevima višestrukog državljanstva (vidjeti posebno Poglavlja III i VII) s kojima unutrašnje pravo država ugovornica treba biti usklađeno. Zadnji dio ove odredbe, koji zahtijeva da unutrašnje pravo bude usklađeno, je zamišljeno da ukaže da principi i pravila sadržana u ovoj Konvenciji nisu samoizvršiva te stoga države, u njihovom prenošenju u svoje unutrašnje pravo, mogu uzeti u obzir svoje posebne okolnosti.

21. Član 1 ukazuje da se Konvencija primjenjuje samo na pojedince.

Član 2 – Definicije

22. Koncept nacionalnosti je istražen od strane Međunarodnog suda pravde u slučaju *Nottebohm*. Ovaj sud je definisao državljanstvo kao “pravnu vezu koja ima kao osnovu društvenu činjenicu vezanosti, stvarnu vezu postojanja, interesa i osjećaja, skupa sa postojanjem recipročnih prava i užnosti” (slučaj *Nottebohm*, Izvještaji ICJ 1955., str. 23).

23. “Državljanstvo” je definisano u Članu 2 Konvencije kao “zakonska veza jednog lica i jedne države i ne ukazuje na etničko porijeklo tog lica”. Stoga se odnosi na naročit pravni odnos između pojedinca i države koji priznaje ta država. Kao što je već ukazano u fusnoti stava 1 ovog Obrazloženja, po pitanju učinka Konvencije, izrazi “nacionalnost” i “državljanstvo” su sinonimi.

24. Kroz tekst Konvencije, u prevođenju izraza “nationals” (državljeni) na francuski, prednost je data riječi *ressortissants* pred riječju *nationaux*. U smislu ove Konvencije, izraz *ressortissants* obuhvata samo osobe koje imaju državljanstvo zainteresovane države ugovornice, a ne osobe koje se nalaze pod jurisdikcijom zainteresovane zemlje.

25. “Višestruko državljanstvo” obuhvata i dvojno državljanstvo i posjedovanje više od dva državljanstva.

26. Definicija izraza “dijete” je zasnovana na Članu 1 Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima djeteta iz 1989. Ukazivanje na pravo koji se primjenjuje na dijete znači da pravo koji se treba primijeniti može uključiti pravila međunarodnog privatnog prava.

27. “Unutrašnje pravo” je definisano da obuhvata sve različite tipove odredbi nacionalnog pravnog sistema. Fraza “pravila koja proističu iz obavezujućih međunarodnih instrumenata” ukazuje ili na pravila koja proističu iz direktno primjenjivih instrumenata ili na pravila prenešena iz obavezujućih međunarodnih instrumenata.

Poglavlje II – Opšti principi koji se odnose na državljanstvo

Član 3 – Nadležnost države

28. Generalno se smatra da je stvar državljanstva unutar domaće jurisdikcije svake države⁽⁸⁾; ovo je rukovodeći princip međunarodno javno pravo, kako je kodifikovano u Haškoj konvenciji o određenim pitanjima vezanim za sukob zakona o državljanstvu iz 1930. na koji ponovo poziva Član 3 sadašnje Konvencije, da “svaka država treba da odredi po svom vlastitom pravu ko su njeni državljani”. Oba ova člana nadalje predviđaju da “ovo pravo treba da prihvate druge države u mjeri u kojoj se ono slaže sa primjenjivim međunarodnim konvencijama, međunarodnim običajnim pravom i principima prava koje je opšte priznato u pogledu državljanstva”.

29. S razvojem prava vezanog za ljudska prava od Drugog svjetskog rata, postoji rastuće priznavanje da diskreciono pravo države na ovom polju moraju nadalje uzeti u obzir temeljna prava pojedinaca⁽⁹⁾ (također vidjeti komentare vezane za Članove 4 i 5).

Član 4 – Principi

30. Naslov i uvodna rečenica Člana 4 priznaju da postoje određeni generalni principi koji se tiču državljanstva na kojima detaljnija pravila o sticanju, zadržavanju, gubitku, povraćaju ili uvjerenju državljanstva treba da se zasnivaju. Riječi “treba da se zasnivaju” su izabrane da ukažu obavezu da se poštuju sljedeći međunarodni principi kao osnov za nacionalna pravila o državljanstvu.

Stav a

31. Pravo svakoga na državljanstvo je prvi put spomenuto u Članu 15 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima. Član 7 Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima djeteta iz 1989 nadalje daje svakom djetetu pravo na državljanstvo.

32. Princip prava na državljanstvo je uključen u Konvenciju zato jer daje inspiraciju za materijalne odredbe Konvencije koje slijede, naročito one koje se tiču izbjegavanja apatridije. Ovo pravo se može vidjeti kao pozitivna formulacija dužnosti da se izbjegne apatridija i zato je usko vezano za stav b istog člana. Dok postoji priznanje da pravo na državljanstvo postoji, pravo na svako pojedinačno državljanstvo je određeno pravilima svake države ugovornice, u skladu sa Članom 3 Konvencije koji predviđa da države treba da odrede ko su njeni državljani⁽¹⁰⁾.

Stav b

33. Obaveza izbjegavanja apatridije je postala dio međunarodnog običajnog prava; Konvencija o smanjenju apatridije iz 1961 opisala je pravila za njenu implementaciju. Što se tiče definicije apatridije, ukazano je na Član 1 Konvencije koja se odnosi na status osoba bez državljanstva iz 1954. koja predviđa da “izraz ‘osoba bez državljanstva’ znači osobu koju nijedna država ne smatra državljaninom po svom pravu”. Tako, pokrivene su samo “*de iure* osobe bez državljanstva” a ne i “*de facto* osobe bez državljanstva”. Izbjeglice su pokrivene dotle da se ne smatraju *de iure* osobama bez državljanstva.

34. Cilj ovog stava je da zaštiti pravo na državljanstvo sprečavanjem nastanka stanja apatridije. Jednom kada pojedinac postane apatrid, on/ona mogu izgubiti određena prava i moguće čak postati izbjeglice. Ova Konvencija sadrži mnoge odredbe koje imaju za cilj da spriječe nastanak apatridije. Treba primijetiti da stav 3 Člana 7 o gubitku državljanstva, sa jednim ograničenim izuzetkom, i stav 1 Člana 8 (na dozvoliti državljanima da se odreknu državljanstva ako će postati apatridi), čine takve gubitke podložne izbjegavanju apatridije. Nadalje, Član 6, stav 4.g i Član 18 Poglavlja VI o državnoj sukcesiji također imaju cilj da izbjegnu apatridiju.

Stav c

35. Ovaj stav je uzet iz Člana 15, stava 2, Univerzalne deklaracije ljudskih prava. On daje generalnu zaštitu od naročite važnosti za Član 7 ove Konvencije koji se odnosi na gubitak državljanstva *ex lege* ili na inicijativu države ugovornice.

36. Nekoliko upozorenja se može dati u vezi sprečavanja proizvoljnog lišavanja državljanstva. Odnose se kako na materijalne osnove za lišavanje i na proceduralne zaštite. Što se tiče materijalnih osnova, lišavanje mora generalno biti predvidljivo, proporcionalno i predviđeno zakonom. Ako je zasnovano na bilo kojem od osnova sadržanih u stavu 1 Člana 5, u suprotnosti je sa ovim stavom. Tako se oduzimanje državljanstva na političkim osnovama može smatrati proizvoljnim. Naročito Član 7 Konvencije iscrpno nabraja osnove za lišavanje. Tamo gdje bi lišavanje moglo dovesti do apatridije, primjenjuje se zabrana sadržana u stavu 3 Člana 7. Prema ovom stavu, jedini izuzetak se tiče sticanja državljanstva nepoštenim djelovanjem podnosioca (vidjeti stav 3 Člana 7).

37. Što se tiče proceduralnih zaštita, treba ukazati na Poglavlje IV, naročito da odluke koje se tiču državljanstva trebaju sadržavati razloge u pisanom obliku i trebaju biti otvoreni za upravnu ili sudsku reviziju.

Stav d

38. Ovaj stav proširuje odredbe Člana 1 Konvencije o državljanstvu udatih žena iz 1957. na supružnike generalno, u cilju uzimanja u obzir principa jednakosti između žena i muškaraca (također vidjeti stav 1 Člana 5).

Član 5 - Nediskriminacija

Stav 1

39. Ova odredba uzima u obzir Član 14 ECHR koja koristi izraz “diskriminacija” i Član 2 Univerzalne deklaracije ljudskih prava koja koristi termin “razlika”.

40. Međutim, sama priroda davanja državljanstva zahtijeva od država da donesu određene kriterije da odrede vlastite državljanane. Ovi kriteriji mogu rezultirati, u datim slučajevima, u povlaštenom tretmanu na polju državljanstva. Uobičajeni primjeri opravdanih osnova za razlikovanje ili povlašten tretman su zahtjev za poznavanje nacionalnog jezika u cilju naturalizacije i olakšanog dobijanja zbog

porijekla ili mjesta rođenja. Konvencija sama, po Članu 6, stav 4, predviđa olakšanje sticanja državljanstva u određenim slučajevima.

41. Države ugovornice mogu dati povlašteniji tretman državljanima određenih drugih država. Na primjer, država članica Evropske Unije može zahtijevati kraći period boravišta za naturalizaciju državljana ostalih država Evropske unije no što se zahtijeva opštim pravilom. Ovo čini povlašteno tretman na osnovu državljanstva, a ne diskriminaciju na osnovu državljanstva u ostalim slučajevima.

42. Stoga je neophodno drukčije razmotriti razlike u tretmanu koje zapravo ne znače diskriminaciju i razlike koje bi značile zabranjenu diskriminaciju na polju državljanstva.

43. Izrazi “nacionalnog ili etničkog porijekla” su zasnovani na Članu 1 Međunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1966. i dijelu Člana 14 ECHR. Namjera im je da također obuhvate i vjersko porijeklo. Osnov za “socijalno porijeklo” nije uključen jer se smatralo da je njegovo značenje isuviše neprecizno. Kako se smatra da neki od osnova za diskriminaciju koji su nabrojani u Članu 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima ne znače diskriminaciju na polju državljanstva, oni su stoga izključeni iz osnova za diskriminaciju u stavu 1 Člana 5. Nadalje, primijećeno je da kako ECHR nema namjeru da se primjenjuje na pitanja državljanstva, cjelina osnova za diskriminaciju sadržanih u Članu 14 je prikladna samo za prava i slobode iz te Konvencije.

44. Lista iz stava 1 stoga sadrži osnovne elemente zabranjene diskriminacije u pitanjima državljanstva i ima za cilj da osigura jednakost pred zakonom. Nadalje, Konvencija sadrži mnoge odredbe osmišljene da spriječe proizvoljno izvršavanje ovlasti (na primjer Članovi 4.c, 11 i 12) što također može rezultirati diskriminacijom.

Stav 2

45. Riječi “treba da se rukovodi” u ovom stavu ukazuju na iskazivanje namjere a ne obavezno pravilo koje se treba poštovati u svim slučajevima.

46. Ovaj stav ima za cilj eliminisanje diskriminatorne primjene pravila u stvarima državljanstva između državljana po rođenju i ostalih državljana, uključujući naturalizovane osobe. Član 7, stav 1.b, Konvencije predviđa izuzetak od ovog rukovodećeg principa u slučaju naturalizovanih osoba koje su stekle državljanstvo na neprikladan način.

Poglavlje III – Pravila koja se odnose na državljanstvo

Član 6 – Sticanje državljanstva

Stav 1

47. Na osnovu pod-stava a ovog stava svaka država ugovornica priznaje u svom unutrašnjem pravu da dijete rođeno jednom od njenih državljana automatski stiče državljanstvo te države ugovornice, što je podložno mogućnosti davanja izuzetka u slučaju djece rođene van njene teritorije. Kakva god pripadnost zavisi od priznanja,

sudske naredbe ili sličnih postupaka, tad se državljanstvo može steći slijedeći postupak predviđen u unutrašnjem pravu države ugovornice.

48. Izraz “nahočad” u pod-stavu b se odnosi na novorođenu djecu koja su nađena napuštena na teritoriji države bez poznatih roditelja ili državljanstva koja bi bila apatridi ukoliko se ovaj princip ne bi primjenjivao. Uzet je iz Člana 2 Konvencije o smanjenju apatridije iz 1961. Zahtjev za davanje državljanstva se također susreće ako se nahoče, u nedostatku dokaza za suprotno, smatra *ex lege* djetetom državljanina te stoga državljanom.

Stav 2

49. Stav 2 se primjenjuje na djecu rođenu na teritoriji države ugovornice koja ne stiču pri rođenju državljanstvo bilo koje druge države te u unutrašnjem pravu predviđa implementaciju principa sadržanog u Članu 4, stav b, naime, da se apatridija treba izbjegavati. Formulacija ovog stava je izvedena iz Člana 1 Konvencije o smanjenju apatridije iz 1961. Također treba ukazati i na Član 7 Konvencije o pravima djeteta.

50. Djeca spomenuta u stavu 2 će dobiti državljanstvo ili pri rođenju putem zakona ili nakon toga njegovom primjenom. Kada državljanstvo nije stečeno pri rođenju, mora se obezbijediti da dijete u pitanju može podnijeti zahtjev za sticanje državljanstva u skladu sa postupkom propisanim u unutrašnjem pravu, koji je podložan jednom ili obama naznačenim uslovima. Nikakav vremenski rok nije naznačen kao uslov zato jer se odredba primjenjuje samo na djecu i stoga se podrazumijeva, u skladu sa definicijom pojma “dijete” u Članu 2, da je vremenski rok 18 godina starosti. Državljanstvo mora biti dato svoj djeci koja ispunjavaju uslove naznačene u pod-stavu b. Spominjanje perioda ne dužeg od pet godina zakonitog prebivališta znači da takvo prebivalište mora biti efektivno i u skladu sa odredbama koje se tiču ostankom stranaca u državi.

Stav 3

51. Ovaj stav predviđa da unutrašnje pravo treba sadržavati pravila koja omogućuju strancima koji zakonito borave na teritoriji države ugovornice da budu naturalizovani. Maksimalni period boravka koji se može zahtijevati za naturalizaciju je određen (deset godina prije podnošenja zahtjeva); to odgovara zajedničkom standardu, većina zemalja Evrope zahtijeva između pet i deset godina boravka. Država ugovornica može, nadalje, odrediti druge opravdane uslove za naturalizaciju, naročito po pitanju integracije.

Stav 4

52. Olakšano sticanje državljanstva mora biti obezbijeđeno za sve osobe koje pripadaju svakoj od kategorija nabrojanih u pod-stavima od a do g. Ovo se ne odnosi samo na naturalizaciju već i na ostale oblike sticanja kao što je sticanje *ex lege*⁽¹¹⁾. U cilju poštivanja ovog stava, dovoljno je da država ugovornica osigura povoljne uslove za sticanje državljanstva za osobe koje pripadaju svakoj od kategorija osoba nabrojanih u pod-stavima. Primjeri uključuju skraćenje roka zahtijevanog prebivališta, manje stroge zahtjeve po pitanju jezika, jednostavniju proceduru i niže troškove procedure. Države ugovornice i dalje zadržavaju svoje diskreciono pravo da odluče da li da svoje državljanstvo daju takvim potražiocima. Tamo gdje su

generalno traženi uslovi vrlo povoljni (na primjer, kratak rok prebivališta za sve potražioce naturalizacije), od takvih država se ne zahtijeva da preduzmu dodatne mjere.

53. Po pitanju supružnika spomenutih u pod-stavu a, vrijedi podsjetiti da je još 1977. godine Rezolucija (77) 12 Komiteta ministara Vijeća Evrope o državljanstvu supružnika različitih državljanstava preporučila da se povoljniji uslovi daju stranom supružniku, u cilju olakšavanja sticanja državljanstva drugog supružnika.

54. Pojam usvojene djece u pod-stavu d uključuje usvojenja po unutrašnjem pravu države ugovornice i usvojenja koja su se odigrala u inostranstvu a priznata su u unutrašnjem pravu te države ugovornice. U ovom kontekstu spomenut je Član 11 Evropske konvencije o usvajanju djece iz 1967. (ETS br. 58) koja zahtijeva od članica te konvencije da olakšaju sticanje njihovih državljanstava djeci koju su usvojili njihovi državljani.

55. Pod-stavi e i f pokrivaju prijave druge i treće generacije migranata. Oni su skloniji integrisanju u društvo države domaćina, pošto dio ili cijelo djetinjstvo provode na teritoriji te države, te stoga trebaju imati olakšano sticanje državljanstva (vidjeti u ovom kontekstu Drugi Protokol kojim se dopunjuje Konvencija iz 1963.). Država ugovornica može nametnuti vremenski rok za takvo olakšano sticanje državljanstva.

56. Izraz “priznate izbjeglice” u pod-stavu g uključuje, ali se ne ograničava na one izbjeglice priznate po Ženevskoj konvenciji iz 1951. koja se odnosi na status izbjeglica i njenom Protokolu iz 1967. Države ugovornice su slobodne da u ovu grupu uključe druge vrste izbjeglica. Član 34 Ženevske konvencije iz 1951. isto tako spominje olakšanu naturalizaciju priznatih izbjeglica.

57. Osobe koje namjerno postanu apatridi, ne poštujući principe ove Konvencije (na primjer, osobe koje dolaze iz države se unutrašnjim pravom koje, suprotno od Člana 8 ove Konvencije, dopušta odricanje od državljanstva bez prethodnog sticanja drugog državljanstva) neće imati pravo da steknu državljanstvo na olakšan način.

Član 7 – Gubitak državljanstva *ex lege* ili na inicijativu države ugovornice

58. Član 7 se sastoji od iscrpne liste slučajeva u kojima se državljanstvo može izgubiti automatski po zakonu (*ex lege*) ili na inicijativu države ugovornice. U ovim ograničenim slučajevima, koji su podložni određenim uslovima, država ugovornica može oduzeti državljanstvo. Odredba je formulisana na negativan način u cilju da naglasi da ne može doći do automatskog gubitka državljanstva ili gubitka državljanstva na inicijativu države ugovornice osim ako se ne radi o jednom od slučajeva predviđenih ovim članom. Međutim, država ugovornica može čak i u takvim slučajevima dopustiti osobama da zadrže njeno državljanstvo. Član 7 se ne odnosi na slučajeve u kojima je došlo do administrativnih grešaka koje se u zemlji u pitanju ne smatraju da čine razloge za gubitak državljanstva.

Stav 1

Podstav a

59. Ovaj pod-stav dopušta državama ugovornicama da predvide gubitak državljanstva kada postoji dobrovoljno sticanje drugog državljanstva. Riječ “dobrovoljno” naznačava da je došlo do sticanja kao rezultata vlastite volje te osobe a ne automatskog (*ex lege*).

60. Dok po Članu 1 Konvencije iz 1963. države ugovornice koje su prihvatile Poglavlje I Konvencije iz 1963. imaju obavezu da predvide gubitak državljanstva kada dođe do dobrovoljnog sticanja drugog državljanstva, po ovom pod-stavu države ugovornice imaju izbor.

Podstav b

61. Prevara, lažne informacije ili skrivanje bilo koje relevantne činjenice moraju biti rezultat smišljenog djela ili propusta od strane podnosioca zahtjeva, a koji su bile značajan faktor u sticanju državljanstva. Na primjer, ako osoba stekne državljanstvo države ugovornice pod uslovom da se nakon toga odrekne originalnog državljanstva i da ta osoba to ne učini dobrovoljno, država ugovornica će imati pravo da predvidi gubitak državljanstva. Nadalje, u smislu ove Konvencije, “skrivanje bilo koje relevantne činjenice” znači skrivanje relevantnog uslova koji bi spriječio sticanje državljanstva od strane zainteresovane osobe (kao što je bigamija). “Relevantne” u ovom kontekstu se odnosi na činjenice (kao što je skrivanje drugog državljanstva, ili skrivanje osude za ozbiljno krivično djelo) koji bi, da su bili poznati prije no što je državljanstvo dato, rezultirali odlukom kojom se odbija dodjela takvog državljanstva.

62. Formulacija ovog pod-stava također ima za cilj da pokrije sticanje državljanstva lažnim izlikama (lažnim ili nepotpunim informacijama ili drugim nepoštenim djelima, naročito putem neautentičnih ili netačnih uvjerenja), prijetnjama, mitom ili drugim sličnim nepoštenim djelima.

63. U slučajevima kada je sticanje državljanstva bilo rezultat nepoštenog djelovanja navedenog u pod-stavu b, države su slobodne da povuku državljanstvo (gubitak) ili da smatraju da osoba nikad nije stekla njihovo državljanstvo (nepostojeće *ab initio*).

Podstav c

64. Ovaj pod-stav pokriva dobrovoljno služenje u bilo kojim vojnim snagama nezavisno od toga da li su dio vojnih snaga strane države. Osobe se na smatraju da su služile u stranim vojnim snagama ako su prije sticanja državljanstva služile u vojnim snagama zemlje čiji su državljani bili.

65. Međutim, učešće u multilateralnim snagama u ime države čiji je zainteresirana osoba državljanin se ne može smatrati služenjem u stranim vojnim snagama. Nadalje, dobrovoljno služenje u vojsci druge zemlje, u skladu sa bilateralnom ili multilateralnom konvencijom, također nije pokriveno ovom Konvencijom.

66. Treba primijetiti da se ovaj stav odnosi na osobe koje dobrovoljno služe u stranim vojnim snagama kao profesionalni vojnici. Ova situacija se razlikuje od one predviđene u stavu 3.a Člana 21, gdje osobe mogu birati između obaveza različitih država čiji su državljani. Nadalje, zbog činjenice da ovaj stav ne sadrži (kao cijela Konvencija) samoizvršive odredbe, države, kada zakonski uređuju ovo pitanje, trebaju odrediti uslove pod kojima se primjenjuje ova odredba.

Podstav d

67. Formulacija “ponašanje koje ozbiljno ugrožava vitalne interese države ugovornice” je izvedena iz Člana 8, stav 3.a.ii iz Konvencije o smanjenju apatridije iz 1961. Takvo ponašanje obuhvata naročito izdaju i ostale aktivnosti usmjerene protiv vitalnih interesa zainteresovane države (na primjer, rad za stranu tajnu službu), ali ne obuhvata krivična djela opšte prirode, koliko god da mogu biti ozbiljna.

68. Nadalje, Konvencija iz 1961. određuje da ponašanje koje ozbiljno ugrožava vitalne interese države može biti osnov za lišavanje državljanstva samo ako to jeste postojeći osnov za lišavanje u unutrašnjem pravu zainteresovane države, koji, u vrijeme potpisivanja, ratifikacije ili pristupanja, država odredi da će zadržati.

Podstav e

69. Jedan od glavnih ciljeva ove odredbe jeste da dopusti državi, koja tako želi, da spriječi svoje državljane koji borave u inostranstvu da zadrže njeno državljanstvo iz generacije u generaciju. Takav gubitak, međutim, je moguć samo za osobe koje imaju drugo državljanstvo.

70. U smislu ovog člana, izraz “nedostatak stvarne veze” se primjenjuje samo na dvojne državljane sa boravkom u inostranstvu. Nadalje, ova odredba se primjenjuje naročito kada stvarna i efikasna veza između osobe i države ne postoji, zbog činjenice da ta osoba ili njena porodica generacijama borave u inostranstvu. Pretpostavlja se da će zainteresovana država preduzeti sve razumne mjere da osigura da ova informacijabude prosljeđena zainteresovanim osobama.

71. Mogući dokazi za nedostatak stvarne veze naročito mogu biti propust preduzimanja jednog od sljedećih koraka kod nadležnih vlasti zainteresovane države ugovornice:

- i. registracija;
- ii. zahtjev za identifikacione ili putne dokumente;
- iii. izjava kojom se izražava želja za zadržavanjem državljanstva države ugovornice.

72. Podstav e takođe treba biti interpretiran u svjetlu:

- definicije državljanstva kao pravne spone između pojedinca i države (Član 2, stav a);
- zabrana proizvoljnog oduzimanja državljanstva (Član 4, stav c);
- mogućnost isključenja djece rođene van teritorije zemlje od koje se prima državljanstvo *ex lege* jednog od roditelja (Član 6, stav 1.a); i
- pravo na administrativnu ili sudsku reviziju (Član 12)

Podstav f

73. Ovaj podstav štiti slučajeve promjene u građanskom statusu djece koja bi za sobom kao posljedicu vukla gubitak preduslova za posjedovanjem državljanstva. Na primjer, u nekim zemljama, ako je dijete primilo državljanstvo na osnovu veze sa majkom ili ocem a kasnije je otkriveno da to nisu pravi otac ili majka, državljanstvo može biti oduzeto od djeteta, na način da ne dolazi do apatridije. Ostaje na unutrašnjem pravu svake od država članica da odrede pravne efekte takvog gubitka, koji je na snazi od dana oduzimanja (*ex nunc*) ili ako se prijem nije nikad desio (*ex tunc*).

Podstav g

74. U slučajevima kada djeca primaju ili su već u posjedu državljanstva roditelja koji su ih usvojili, državljanstvo se može izgubiti ili oduzeti. Ovo je u skladu sa članom 11, stav 2 Evropske Konvencije o usvajanju djece (ETS No.58) koja obezbjeđuje da “gubitak državljanstva može biti rezultat usvajanja, može biti uslovljen posjedovanjem ili prijemom drugog državljanstva”.

Stav 2

75. Za slučajeve pokriveno Članom 7, stav 1, predmet stava 3 o apatridiji, države ugovornice mogu obezbjeđiti da djeca, uključujući i usvojenu djecu, prate njihove roditelje u pogledu gubitka državljanstva. Ipak, psotoje dva izuzetka i to da roditelji gube svoje državljanstvo prema podstavu c ili d Člana 7; ova situacija se ne primjenjuje na njihovu djecu, jer sumnjivo ponašanje roditelja ne bi trebalo imati nepovoljne posljedice za djecu. Dalje se eksplicitno navodi da dijete neće izgubiti državljanstvo ukoliko barem jedan od roditelja zadržava to državljanstvo. Kada se primjenjuje ovaj stav, države ugovornice bi trebale u svakom slučaju biti vođene najboljim interesima za dijete.

Stav 3

76. Stav 3 sadrži opšta ograničenja za sve prethodne stavove kao što ne dozvoljava gubitak državljanstva u svim slučajevima koji se odnose na Član 7 ukoliko bi to proizvelo apatridiju; iz tog razloga, ovo zahtjeva specifičnu primjenu opštih principa sadržanih u Članu 4, stav b. Za neke od zemalja postoji preduslov za odricanjem od postojećeg državljanstva kako bi se primilo novo; takav preduslov je kompatibilan sa stavom 3 Člana 7. Referenca se može takođe izvući u ovom kontekstu prema stavu 1 Člana 8.

77. Podstav b stava 1 je jedini izuzetak u kojem se apatridija toleriše na odrasle osobe ili djecu. Zabrana apatridije iz tog razloga ide dalje nego ona obezbjeđena Članom 8 Konvencije o Smanjenju apatridije.

Član 8 – Gubitak državljanstva na inicijativu pojedinca

78. Volja pojedinca je relevantan faktor u permanentnosti pravnih spona sa državom koja karakteriše državljanstvo; zbog toga, države ugovornice trebaju uključivati u svoje interne zakone, odredbe kojima dozvoljavaju odricanje od državljanstva čime

se ne bi dovele u situaciju apatridije. Odricanje od državljanstva treba biti interpretirano u najširem smislu uključujući posebno primjenu odricanja koju slijedi odobrenje relevantnih vlasti.

79. Problemi se mogu javiti kada osobe mogu ili je od njih zatraženo odricanje od državljanstva prije nego su primile državljanstvo druge države. U slučajevima u kojima je prijem državljanstva predmet određenih uslova koji nisu ispunjeni a osobe od kojih je to zatraženo nisu dobile novo državljanstvo, država čijeg su se državljanstva odrekli mora im dozvoliti da povrate njihovo državljanstvo ili mora smatrati kao da ga nikad nisu izgubili, tako da se ne dešava apatridija.

80. Moguće naknade vezane za ovakvo odricanje ne smiju biti nerazmne (pogledati stav 1 Člana 13 Konvencije).

81. Stav 2 Člana 8 dozvoljava državama da ograniče pravo na odricanje od državljanstva u stavu 1 za državljane koji imaju svoje prebivalište u inostranstvu. Nije prihvatljivo prema članu 8 da se odbije odricanje od državljanstva uglavnog zbog osoba koje borave u drugoj državi i koje imaju još uvijek vojnu obavezu u zemlji porijekla ili zbog građanskih ili krivičnih procedura koje su u toku protiv osobe u toj zemlji porijekla. Građanske ili krivične procedure su neovisne od državljanstva i mogu biti nastavljene normalno čak i kad se osoba odrekne državljanstva zemlje porijekla.

Član 9 – Povrat državljanstva

82. Na osnovu člana 9, države ugovornice trebaju obezbjediti u svojoj internoj pravnoj naredbi povrat državljanstva za osobe koje su se odrekle državljanstva prema članu 8 i za one koji su izgubili svoje državljanstvo prema članu 7. Ipak, član 9 ne daje pravo na povrat. Dovoljno je prema ovom članu da država članica obezbjedi povrat državljanstva za neke od kategorija bivših državljana. Pitanje da li država ugovornica zadovoljava uslov obezbjeđenja se treba razmatrati u svjetlu relevantnih okolnosti, posebno u postojanju korisnih uslova za prijem državljanstva.

Poglavlje IV – Postupci koji se odnose na državljanstvo

83. Poglavlje IV tiče se postupaka u vezi sa prijemom, zadržavanjem, gubitkom, povratom ili ovjerom državljanstva. Izraz “ovjera” pokriva bilo koji dokaz o državljanstvu u smislu i formi donesen prema internom zakonu svake od država članica.

84. Sporazum o osnivanju Evropske Ekonomske Zajednice ne sadrži odredbe koje regulišu prijem ili gubitak državljanstva jer o takvim stvarima, u principu, odlučuju države ugovornice. Ipak, posjedovanje državljanstva države ugovornice je uslov za primjenu specifičnih odredbi o slobodnom kretanju i općenito za uživanje prava koja proizilaze iz državljanstva Evropske Unije (Član 8.a do 8.e Sporazum o Evropskoj Uniji), sekundarno pravo zajednice obavezuje države ugovornice da svojim državljanima obezbjede dokaz o državljanstvu izdavajući ili obnavljajući validne identifikacione karte ili pasoš koji specifično indicira državljanstvo njenog vlasnika⁽¹²⁾.

Član 10 – Obrada zahtjeva

85. Svi zahtjevi vezani za sticanje, očuvanje, gubitak, povrat ili ovjeru državljanstvatrebaju biti obrađeni u razumnom vremenskom roku. Da li je zahtjev obrađen u razumnom roku se odlučuje u svjetlu svih relevantnih okolnosti. Na primjer, kada se od državljana prethodne države, kao što je slučaj u državnoj sukcesiji, koji nisu stekli državljanstvo države u kojoj prebivaju, traži da podnesu zahtjev za državljanstvo, njihove zahtjeve treba obraditi vrlo brzo zbog hitnosti pitanja. U svakom slučaju, dok se čeka da zahtjevi budu obrađeni, većina takvih osoba će normalno imati pravo da oстане u zemlji, na primjer zbog njihovog prava na porodični život po Članu 8 ECHR.

Član 11 – Odluke

86. Sve odluke u vezi sa državljanstvom i to ne samo one koje prate aplikaciju, moraju sadržavati pisano obrazloženje. Kao minimum, moraju se navesti pravni i činjenični razlozi. Ipak, sama registracija slučajeva ex lege primanja ili gubitka državljanstva ne zahtjeva da se obrazloženje daje u pisanoj formi. Za odluke koje uključuju nacionalnu sigurnost mora se dostaviti samo minimum informacija. Za odluke koje su u skladu sa željama ili interesima pojedinca, na primjer dodjela aplikacije, jednostavna obavijest o izdavanju relevantnog dokumenta sasvim je dovoljna. Primjećeno je da interni zakon nekih od država članica nije u skladu sa odredbama kada odluke o državljanstvu donosi parlament.

Član 12 – Pravo na reviziju

87. Nadalje, sve odluke moraju biti predmetom administrativne ili sudske revizije. Po osnovu odredbi, pojedinci moraju uživati pravo na žalbu protiv odluka o državljanstvu. Proceduralni aspekti implementacije ovog prava ostavljeni su unutrašnjem pravu svake od država ugovornica. Smatra se neodgovarajućim u ovoj Konvenciji da pruža izuzetak u bilo kojoj odluci koja se tiče naturalizacije a donesenom aktom parlamenta i koje nisu predmet žalbe, kao što je to slučaj u nekim državama. Opšte priznavanje prava na žalbu ocijenjeno je kao veoma bitno.

88. Pravo na reviziju ne isključuje ipak državne odredbe prema kojima odluke najviših državnih tijela u određenim posebnim slučajevima nisu predmet žalbe višim tijelima ukoliko su odluke otvorene za druge forme pravnog ili administrativnog pregleda, u skladu sa internim zakonom.

89. Dok Evropska Konvencija o ljudskim pravima ne sadrži odredbe o građanskoj pravnoj pomoći, pravo na pravično suđenje prema članu 6, stav 1, može nekada zahtjevati od države da obezbjedi pomoć advokata kada se dokaže neophodnom, npr. zbog kompleksnosti slučaja (pogledati u ovom kontekstu slučaj Airey, 9 oktobar 1979., Evropska Konvencija o ljudskim pravima, serija A, broj 32).

Član 13 – Takse

90. Ovaj član odnosi se na sve takse koje se tiču prijema, zadržavanja, gubitka ili povrata i ovjere državljanstva. Mogu uključivati, na primjer, takse za pribavljanje aplikacije, njeno procesuiranje i pribavljanje odluke.

91. Opšti cilj stava 1 jeste da iznos taksi za primanje, zadržavanje, gubitak ili povrat i ovjeru državljanstva ne bi trebali biti nerazumni. Ukoliko je iznos taksi nerazuman onda se iste trebaju ustanoviti u svjetlu relevantnih okolnosti. Ovo se može, na primjer, odrediti prema troškovima koje akumulira administracija. Plaćanje taksi ne bi trebalo poslužiti kao instrument kojim će se onemogućiti sticanje, zadržavanje, gubljenje ili povrat državljanstva, na primjer u slučajevima gdje je državljanstvo izgubljeno kao rezultat državne suskesije.

92. Riječi “ne budu prepreka” u stavu 2, u usporedbi sa riječima “budu razumne” u stavu 1, namjerno su odabrane da ukažu kako su države ugovornice pod još težom obavezom kada se govori o iznosu naknada za administrativne i sudske preglede.

93. Dok se pravne takse ne uključuju u značenje ovog stava, standardi na koje se odnosi odluka Evropskog Suda za ljudska prava u slučaju Airey u vezi sa sudskim troškovima trebaju biti uzete u obzir u ovom kontekstu. Referenca se treba takođe odnositi i na principe sadržane u Preporukama Vijeća Evrope broj R (81) 7 u vezi sa mjerama koje obezbjeđuju pristup sudu, posebno Princip D koji se tiče troškova suda a koji kaže da “ne postoji iznos koji će se tražiti od stranke u ime države kao preduslov za otpočinjanje postupaka koja bi bio nerazuman uzevši u obzir stvari iz ovog predmeta”.

Poglavlje V – Višestruko državljanstvo

Član 14 – Slučajevi višestrukog državljanstva *ex lege*

94. Član 14 zahtjeva od država ugovornica da omoguće višestruko državljanstvo u dva slučaja koja su normalno prihvaćena čak i u državama koje žele da izbjegnu višestruko državljanstvo. Iste se javljaju automatski dugujući konkurentskoj aplikaciji zakona dvije ili više država. Posebno se odnosi na odredbe Člana 14, stav 1.a koji je baziran na uslovu da se u slučaju braka državljana različitih država mora primjeniti princip jednakosti supružnika u vezi sa prijenosom odgovarajućeg državljanstva na njihovu djecu. Također, Poglavlje I Konvencije iz 1963 koje ima tendenciju ka smanjenju slučajeva višestrukog državljanstva ne uključuje ova dva slučaja višestrukog državljanstva.

95. Stav 1 koji se odnosi na “djecu” se zbog toga, u skladu sa definicijom termina u članu 2, stav c, primjenjuje do starosne dobi od 18 godina. Nakon što su djeca napunila tu dob, odgovarajući dijelovi člana 7 a posebno stav 1.e koji se tiče gubitka državljanstva zbog nedostatka stvarne veze sa državom ugovornicom za osobe koje žive u insotranstvu, ostaju primjenjivi.

Član 15 – Ostali mogući slučajevi višestrukog državljanstva

96. Član 15 posebno ukazuje da Konevencija ne ograničava pravo država ugovornica da obezbjede višestruko državljanstvo. Ovaj član jasno govori da države, ukoliko to žele, su slobodne da odrede druge slučajeve višestrukog državljanstva.

97. Nova Konvencija je neutralna po pitanju poželjnosti višestrukog državljanstva. Budući da se Poglavljem I Konvencije iz 1963 izbjegava višestruko državljanstvo, član 15 ove Konvencije odražava činjenicu da višestruko državljanstvo prihvata

određeni broj država ugovornica u Evropi, dok ostale evropske države imaju tendenciju da to isključe.

98. Ipak, mogućnost za državu da obezbjedi višestruko državljanstvo biti će u suprotnosti sa obavezujućim međunarodnim dužnostima. Posebno, države koje su obavezane Poglavljem I Konvencije iz 1963 neće biti u mogućnosti, što se tiče njihovih državljana, da obezbjede više od ograničenog broja slučajeva višestrukog državljanstva (vidjeti dio I za više detalja).

Član 16 – Čuvanje prethodnog državljanstva

99. Ova odredba traži da se osigura da osoba nije onemogućena da pribavi ili zadrži državljanstvo jer nije moguće ili joj je teško da izgubi drugo državljanstvo. Postojanje nerazumnih, činjeničnih ili pravnih uslova procijenice se u svakom pojedinačnom slučaju od strane državnih tijela države ugovornice čije državljanstvo osoba traži. Na primjer, od izbjeglica se ne može općenito tražiti da se vrate u svoju zemlju porijekla ili tražiti od njihovog diplomatskog ili konzularnog predstavništva da se odrekne ili da pribave njihovo otpuštanje iz državljanstva.

100. S obzirom na to da je ovaj član iznimno važan u slučajevima državne sukcesije, član 18 čini posebnu referencu za član 16.

Član 17 – Prava i obaveze koje se odnose na višestruko državljanstvo

101. Stav 1 sadrži osnove principe prema kojima osoba zadržava državljanstvo na teritoriji države ugovornice u kojoj prebiva te se prema toj osobi jednako postupa kao i prema onima koji imaju jedno državljanstvo kao npr. u vezi sa glasačkim pravom, kupovinom imovine ili obavezom ispunjavanja vojne obaveze. Ova prava i obaveze mogu, ipak, biti modificovana međunarodnim sporazumima u određenim okolnostima (npr Poglavlje VII koje se tiče vojnih obaveza).

102. Stav 2.a bavi se diplomatskom i konzularnom zaštitom. Opšte pravilo međunarodnog zakona koji se tiče diplomatske zaštite sadržano je u članu Haške Konvencije iz 1930 koja kaže da “država ne mora obezbjediti diplomatsku zaštitu nekom od svojih državljana protiv države čije državljanstvo takva osoba takođe posjeduje”. Ipak, zbog događaja koji su se desili i ovom dijelu javnog međunarodnog prava od 1930 godine, u izuzetnim pojedinačnim okolnostima i prilikom poštivanja pravila međunarodnog prava, država ugovornica može ponuditi diplomatsku ili konzularnu pomoć ili zaštitu onim državljanima koji simultano posjeduju drugo državljanstvo, npr. U slučajevima otmice djece, u obzir treba uzeti i činjenicu da jedna država ugovornica Evropske Unije može dati diplomatsku ili konzularnu pomoć državljanima druge države članice Evropske Unije gdje kasnija država nije reprezentovana na teritoriji neke treće zemlje.

103. Stav 2.b tiče se primjene pravila privatnog međunarodnog prava svake države ugovornice u slučajevima višestrukog državljanstva. Konvencija ne utiče na primjenu ovih pravila.

Poglavlje VI – Državna sukcesija i državljanstvo

104. Ovo poglavlje bavi se pitanjima državljanstva koja proističu sukcesijom države kao što je definisano u opštem javnom međunarodnom pravu. Bečka Konevencija o sukcesiji država iz 1978 u dijelu koji se tiče Sporazuma kaže “sukcesija države” kao zamjena jedne države drugom kao odgovornost za međunarodne teritorijalne odnose. Odredbe koje se tiču sukcesije države i državljanstva bazirane su na postojećoj opštoj međunarodnoj praksi i sadrže opšte principe smjernica. Dozvoljavaju državama da odluče o odgovarajućem načinu na koji ove odredbe mogu biti primjenjene u njihovom međunarodnom pravu.

105. Ipak ove odredbe se ne primjenjuju direktno na osobe, dizajnirane su da obezbjede osobama koje žive u regionu da ne dolaze u nezavidnu situaciju uglavnom zbog teritorijalnih promjena.

106. Ovi principi primjenjuju se na države članice bilo da su one nasljednik ili prethodnik država. S obzirom na njihovu prirodu ovo poglavlje se primjenjuje posebno na države nasljednice.

107. Glavna zabrinutost i ne i jedina jeste izbjegavanje apatridije kao što je to navedeno u stavu 1 člana 18, te je fokus zbog toga na dodjeljivanju ili zadržavanju državljanstva. Ovo poglavlje cilja na to da ojača postojeće odredbe sporazuma o izbjegavanju apatridije kao što je to član 10 Konvencije o smanjenju apatridije iz 1961.

Član 18 – Principi

108. Član 108 navodi specifične principe koje države ugovornice kreiraju i koih bi se pridržavale u svim pitanjima o državljanstvu koja mogu proizaći u kontekstu sukcesije države. U dodatku, ostala poglavlja Konvencije primjenjuju se općenito u slučajevima sukcesije države. Ovaj član treba biti razmatran u svjetlu pretpostavke u skladu sa međunarodnim pravom da populacija prati promjene suvereniteta na teritoriji po pitanju državljanstva.

Stav 1

109. Ovaj stav daje opšte primjenjive principe koji su dio demokratskog poziva Vijeća Evrope; obezbjeđenje principa vladavine zakona i pravila koja se tiču ljudskih prava. U tom pogledu, treba uzeti u obzir Statut Vijeća Evrope, posebno član 3 koji kaže da “svaka članica Vijeća Evrope mora prihvatiti principe vladavine zakona i uživanje od strane svih osoba u sklopu jurisdikcije ljudskih prava i fundamentalnih sloboda”, odredbe Evropske Konvencije o ljudskim pravima i njenim protokolima i sudskoj praksi Evropskog Suda za ljudska prava.

110. Relevantnost koncepta “vladavina zakona” u polju zakona o državljanstvu mora se posmatrati u svjetlu ustavnih i pravnih tradicija svake od država. Ipak, neki osnovni kriteriji formiraju dio tog koncepta. Ti kriteriji su npr:

- odluke moraju biti donešene na čvrstim osnovama zakona
- zakona se mora interpretirati s pogledom na zaštitu prava i sloboda građana (i ne samo u pogledu zaštite interesa države);

- mora postojati proporcionalnost odražena u mjerama preduzetim od države koje utiču na pojedince a posebno ukoliko su mjere sankcije ili ako utiču na prava pojedinca;
- zakon mora predviđati a pojedinci moraju biti u mogućnosti da predvide pravne posljedice svojih djela; posljedično, ne smije postojati pravni vakum;
- zakon se mora interpretirati u duhu u kojem je izrađen.

111. Daljnje smjernice koje se tiču vladavine zakona mogu se naći u različitim pravnim instrumentima Vijeća a usvojene u polju efikasnosti i pravednosti građanskog prava⁽¹³⁾ i sudskoj praksi Evropskog Suda za ljudska prava, a posebno što se tiče prava na pravedno suđenje sadržanog u članu 6, stav 1 Evropske Konvencije o ljudskim pravima⁽¹⁴⁾. Konačno, stav 1 podsjeća na principe sadržane u članu 4 i 5 trenutne Konvencije i u stavu 2 ovog člana. Svi ovi članovi pomenuti u stavu 1 su značajni općenito iako je primarna stvar izbjegavanje apatridije.

Stav 2

112. Stav 2 se fokusira na faktore koje treba uzeti u obzir od strane država ugovornica na koje utiče sukcesija države kada odluče da dodijele ili zadrže svoje državljanstvo. Ne formuliše detaljno pravilo ali formira principe. Svaki od faktora treba vagati u svjetlu određenih okolnosti slučaja.

113. Izraz “stvarnu i efikasnu vezu” sadržan u podstavu a korišten je od Međunarodnog Suda pravde u slučaju Nottebohm. Tiče se “stvarne veze” osobe u pitanju sa državom. Pravne spone državljanstva zbog toga moraju biti u skladu sa iskrenom vezom pojedinca i države.

114. S obzirom na podstav b, boravišno mjesto osobe u pitanju u vrijeme sukcesije države odnosi se na boravišno mjesto na teritoriji koja je predmet sukcesije države ili na teritoriji prethodniku države. “Zakonito prebivalište” nije neophodno jer postoji pretpostavka da je osoba koja je bila državljan odmah prije sukcesije države bila zakonit državljan.

115. Što se tiče podstava c, volja osobe koja je u pitanju mora biti uzeta u obzir. Ovo može povlačiti za sobom, na primjer, davanje prava na mogućnost opcije za osobu ili izbjegavanje nametanja državljanstva koje je protivno željama te osobe.

116. Što se tiče izraza “teritorijalno porijeklo” korištenog u podstavu d, ne tiče se niti etničke niti društvenog porijekla osobe ali se prije tiče toga gdje je osoba rođena, gdje su rođeni djedovi i bake ili mogućeg postojanja internog državljanstva. Zbog toga je slično kriterijima koji se koriste da bi se odredilo pribavljanje državljanstva prema *ius soli* i *ius sanguinis* principima.

Stav 3

117. Stav 3 kaže da gdje država nasljednik daje mogućnost pribavljanja državljanstva ovisno o gubitku stranog državljanstva, primjenjuje se član 16 Konvencije, koji kaže da takav gubitak neće biti preduslov u situacijama gdje to nije moguće ili se ne može razumno tražiti. Ovaj stav iznimno je važan kod onih država gdje višestruko državljanstvo normalno nije dozvoljeno u određenim slučajevima.

Član 19 – Rješavanje međunarodnim sporazumom

118. Član 19 favorizira rješenja problema državljanstva između države nasljednika i traži od država da obezbjede da takvi dogovori budu u skladu sa principima i pravilima sadržanim ili se odnose na Poglavlje VI Konvencije.

Član 20 – Principi u vezi sa nedržavljanima

119. Ovaj član bavi se pravima stalnih državljana na teritoriji države sukcesora a koji su bili državljani države prethodnice i koji nisu dobili državljanstvo države sukcesora kao rezultat sukcesije. Ovo iz tog razloga uključuje osobe koje su podnijele zahtjev i čekaju na odluku jer je zahtjev još u procesu razmatranja. Takođe uključuje one osobe čiji su zahtjevi odbijene i osobe koje nisu podnijele zahtjev.

120. Kako bi potpali pod član 20, osobe nedržavljanima moraju ispunjavati svaki od sljedećih uslova:

- i. bili su državljani države prethodnice koji nisu dobili državljanstvo države sukcesora
- ii. prebivali su na teritoriji države sukcesora u vrijeme sukcesije države
- iii. još uvijek borave na teritoriji države sukcesora

121. S obzirom da se ovaj član bavi građanskim i ekonomskim pravima, namjera je obezbijediti državama ugovornicama da omoguće onima koji nisu državljani da budu u poziciji da sami vode isti život kao i prije nego što se desila sukcesija države. Među najvažnijim primjerima građanskih i ekonomskih prava su prava na zaposlenje i pravo na slobodu kretanja. Daljnje smjernice u ovom kontekstu obezbijedene su odredbama Evropske Konvencije o osnivanju (ETS br. 19) i Evropskog građanske povelje (ETS BR. 35). Države ugovornice mogu dodijeliti dodatna prava kao npr. politička prava na lokalnom nivou.

122. Potrebni preduslov kako bi se omogućilo uživanje građanskih i ekonomskih prava je pravo na ostajanje na teritoriji države nasljednice kao što se to traži u stavu 1. Ovo pravo se nekad opisuje kao pravo na prebivalište ili kao sloboda osnivanja. Treba podsjetiti da takve osobe normalno trebaju imati pravo na porodični život prema članu 8 Evropske Konvencije o ljudskim pravima i, gdje se ovaj član primjenjuje, ne mogu biti protjerane čak i kad se smatra da su ne-državljanima⁽¹⁵⁾.

123. Princip jednakog tretmana spram državljana u pogledu građanskih i ekonomskih prava predmet je izuzetka sadržanog u stavu 2 ovog člana. Prema tome, država ugovornica može isključiti ne-državljanima prilikom zapošljavanja u javnim službama i to samo na onim poslovima koji uključuju izvršavanje suverenih ovlašćenja. Ova fraza uzeta je i bazira se na formulaciji odluke Evropskog Suda Pravde (*Komisija Evropske zajednice protiv Kraljevine Belgije*, 26. maj 1982., Predmet 149/79)⁽¹⁶⁾. Ovaj izuzetak ograničen je na poslove specifičnih aktivnosti javne službe i do sada uključuje izvršavanje ovlašćenja koja su data javnim pravom i sa odgovornošću za sigurno čuvanje opštih interesa države. U tim izuzetnim okolnostima, posjedovanje državljanstva prihvata se kao potreban predrekvizit jer je zona zaposlenja vrlo osjetljiva.

Poglavlje VII – Vojna obaveza u slučajevima višestrukog državljanstva

124. Općenito prihvatajući pravila sadržana u Poglavlju II Konvencije iz 1963, koja su preuzeta bez značajnijih promjena, u ovoj Konvenciji (član 21) zajedno sa odredbama Protokola iz 1977 koji je izmjenio Konvenciju iz 1963, veže se alternativno građanska obaveza kao oslobođanje od vojne obaveze.

125. Jedan izuzetak veže se za termin “uobičajeno prebivalište” koji se koristio u Konvenciji iz 1963 i Protokolu iz 1977 a zamijenjen običnijim terminom kao što je “prebivalište” koji se koristi u drugim poglavljima Konvencije. Ne postoji namjera o izmjeni koncepta ali treba biti u skladu sa francuskom idejom “residence habituelle” koja se koristi u Konvenciji iz 1963 i drugim nedavnim instrumentima.

126. Države ugovornice prihvatajući sve dijelove Poglavlja VII ohrabrene su idejom da razmotre i ratifikaciju Poglavlja II Konvencije iz 1963 tako da osobe koje imaju višestruko državljanstvo država koje su prihvatile samo poglavlje II Konvencije iz 1963 mogu takođe uživati pogodnosti zajedničkih principa ovih poglavlja.

Član 21 – Ispunjavanje vojne obaveze

127. Najvažnije pravilo sadržano u članu 21, stav 1 je to da osobe koje posjeduju državljanstvo dvije ili više država ugovornica moraju ispuniti svoju vojnu obavezu samo u jednoj od ovih država. Normalno, to će biti u onoj državi u kojoj borave. Ipak, dato je na volju ovim osobama da se prijave na ispunjavanje vojne obaveze i u nekoj drugoj zemlji čiji su državljanin.

Član 22 – Izuzeće iz vojne obaveze ili alternativne vojne službe

128. Član 22, stav a, osigurava da osobe koje su oslobođene svojih vojnih obaveza ili su ispunile civilnu službu kao alternativu u vezi sa jednom od država, smatraće se kao da su ispunile svoje vojne obaveze spram države čiji su također državljanin. Dalje, prema stavu b, ukoliko osobe imaju prebivalište u državi čiji su državljanin i koja nema obavezno ispunjavanje vojne obaveze, smatraće se da su ispunile svoje vojne obaveze također poštujući drugu državu čiji su državljanin i koja nema obaveznu vojnu službu.

Poglavlje VIII – Saradnja između država ugovornica

Član 23 – Saradnja između država ugovornica

129. Stav 1.a člana 23 zahtjeva od kompetentnih vlasti da obezbijede informacije u vezi sa državljanstvom, uključujući primjere apatridije i višestrukog državljanstva, te u vezi sa razvojem primjene Konvencije. Generalni sekretar će onda poslati sve relevantne informacije svim državama ugovornicama. U stvari, većina informacija je već primljena i može se naći u Evropskom Centru za dokumentaciju EURODOC koji centralizira informacije i dokumentaciju u vezi sa državljanstvom za skoro sve evropske države. Centar je takođe odgovoran za objavljivanje evropskog Lista o državljanstvu koji daje kratak pregled državnih zakona spomenutih država.

130. nadalje, u skladu sa podstavom b, države ugovornice će jedne drugima na zahtjev obezbjeđivati informacije u vezi sa sa primjenom ove Konvencije.

131. Stav 2 ovog člana zahtjeva od država da sarađuju u okviru odgovarajućeg međuvladinog tijela Vijeća. U stvari, Grupa Eksperata za državljanstva koja je odgovorna za pripremu ove Konvencije je kompetentno specijalizirano tijelo Vijeća u ovom polju gdje su skoro sve evropske zemlje predstavljene kao članice ili kao posmatrači. Cilj ove saradnje jeste da se bavi svim relevantnim problemima i promovisanjem dobre prakse i progresivnim razvojem pravnih principa koji se tiču državljanstva.

Član 24 – Razmjena informacija

132. Član 24 bavi se razmjenom informacija o dobrovoljnom sticanju državljanstva jedne države ugovornice za državljane druge države ugovornice. Takve informacije su od posebnog značaja za države koje primjenjuju politiku izbjegavanja višestrukog državljanstva. Države spram Konvencije nisu primorane da obezbjeđuju takve informacije ali mogu se deklarirati u bilo koje vrijeme da to žele učiniti.

133. Onog momenta kada se deklariraju, potrebno je ispuniti nekoliko preduslova prije nego dostave informacije. Prvo, informacije se dostavljaju na bazi reciprociteta a samo za one zemlje koje su se deklarirale na isti način. Drugo, uslovi određeni deklaracijom države ugovornice koja daje informacije moraju biti ispunjeni. Treće, moraju se poštovati važeći zakoni o zaštiti podataka države koja dostavlja informacije. Drugi i treći uslovi mogu, posebno, uključivati interne zakone o automatskom procesiranju ličnih podataka i zaštiti pojedinaca u vezi sa privatnošću i ljudskim pravima. Deklaracija je važeća sve dok se ne povuče. Član ne sprječava državu ugovornicu koja prima informacije da postavlja pitanja o ostalim detaljima. Država koja dostavlja informacije zadržava pravo na diskreciju i može odlučiti o takvim zahtjevima.

134. Dodatni Protokol na Konvenciju iz 1963 i 1964 o razmjeni informacija koji se tiče sticanja državljanstva (Konvencija 8 Međunarodne Komisije o građanskom statusu) uzet je u obzir u ovom kontekstu. Dodatni Protokol i Konvencija iz 1964 obezbjeđuju instrumente komunikacije između članica gdje su državljani jedne zemlje članice stekli državljanstvo druge zemlje članice. Dodatni Protokol teži ka tome putem izmijenjenog modela koji treba biti kompletiran i dostavljen u roku ne dužem od 6 mjeseci od momenta sticanja državljanstva. Konvencija iz 1964 također sadrži primjer dokumenta na četiri jezika koji će se poslati direktno u roku od tri mjeseca od datuma kada je sticanje državljanstva stupilo na snagu. Ipak, s obzirom na to da ovi instrumenti nisu široko korišteni niti primjenjeni, odredbe koje se tiču mogućnosti razmjene informacija uključene su u ovu Konvenciju.

Poglavlje IX – Primjena Konvencije

Član 25 – Izjave o primjeni Konvencije

135. S obzirom na to da Poglavlje VII možda neće biti relevantno za neke države (npr. Tamo gdje se smatra nepoželjnim primjena takvih odredbi), državama je data mogućnost da sačine izjave koja isključuje primjenu ovog poglavlja. Ovo poglavlje

preuzeto je iz Poglavlja II Konvencije iz 1963. Implicitno kaže da one države članice koje ne iskoriste mogućnost deklaracije pod ovim stavom, složne su da primjene cijelu Konvenciju koja je podložna prihvatljivih rezervi.

136. Za države koje prihvataju Poglavlje VII, može, na osnovu reciprociteta, biti primjenjivo u vezi sa ostalim državama članicama koje su prihvatile Poglavlje VII.

Član 26 – Dejstvo ove Konvencije

137. Stav 1 štiti one odredbe međunarodnog prava i obavezujućih međunarodnih instrumenata koji dodjeljuju dodatna prava pojedincima u polju državljanstva; Konvencija se ne bi trebala interpretirati tako da se njome ograničavaju ta prava. Fraza “više povoljnijih prava” odnosi se na mogućnost stavljanja pojedinca u pogodniju poziciju nego što je to obezbijeđeno Konvencijom, npr. pravilima države članice koja se tiču sticanja državljanstva.

138. Stav 2 ukazuje da Konvencija ne zamjenjuje Konvenciju iz 1963 ili njene protokole u vezi sa odnosom država članica i ovih instrumenata. Države mogu odabrati da budu korisnici ovih instrumenata.

139. Dok su Konvencija iz 1963 i ova Konvencija kompatibilne, njihovi efekti mogu biti različiti prema međunarodnom zakonu države članice koja je u pitanju a pogotovu što se tiče višestrukog državljanstva. Zbog toga, države, čiji međunarodni zakoni dozvoljavaju višestruko državljanstvo u slučajevima koji nisu navedeni u Članu 14 ove konvencije i Konvencije iz 1963 mogu tražiti da budu vezane za Poglavlje I Konvencije 1963 ali mogu prihvatiti i ovu Konvenciju.

Poglavlje X – Završne odredbe

Član 27 – Potpisivanje i stupanje na snagu

140. Konvencija će stupiti na snagu prvog dana u mjesecu koji prati istek perioda od tri mjeseca nakon datuma kada su tri zemlje članice Vijeća Evrope izrazile njihov pristanak da se obavezuju na ovu Konvenciju. S obzirom na važnost Konvencije za mnoge države, njihovo stupanje na snagu ne bit trebalo biti odloženo uslovom o visokom broju ratifikacija. U svakom slučaju, broj ratifikacija koji je potreban prati opšte prihvaćeni broj kao za ugovore Vijeća Evrope.

141. Konvencija je također otvorena na potpis država koje nisu članice Vijeća Evrope a koje su učestvovala u njenoj elaboraciji. Ove države su Armenija, Azerbejdžan, Bjelorusija, BiH, Kanada, Gruzija, Kirgizistan i SAD.

Član 28 – Pristupanje

142. S obzirom na važnost dozvole velikom broju država da postanu članice, a posebno tamo gdje je potreba za saradnjom između njih, Konvencija je također otvorena za pristup zemljama koje nisu članice a koje se ne nalaze na listi komentara Člana 27, nakon stupanja na snagu u skladu sa procedurama navedenim u Članu 28.

Član 29 – Rezerve

143. Rezerve nisu dozvoljene što se tiče glavnih poglavlja Konvencije, a to su Poglavlja I, II i VI. Ostale rezerve su dopuštene onoliko koliko su kompatibilne sa predmetom i svrhom Konvencije a u skladu sa Članom 19.c Bečke Konvencije koja se tiče Zakona o ugovorima.

144. Što se tiče predmeta Konvencije, reference se stavljaju na Član 1 Konvencije. Što se tiče njene svrhe uključuje ali nije ograničena na, izbjegavanja apatridije, garanciju o previšnjim postupcima u vezi sa državljanstvom, mogućnost za osobe koje imaju stvarnu vezu sa državama članicama kako bi stekle državljanstvo, ograničavanje na gubljenje državljanstva samo u opravdanim slučajevima i obezbjeđenje da osobe sa nekoliko državljanstava moraju ispuniti svoju vojnu obavezu u vezi sa samo jednom državom. Daljnje smjernice date su u Preambuli Konvencije.

145. Općenito uzdržavanja nisu poželjna, države članice koje se žele uzdržati imaju dvije obaveze: da obavijeste Generalnog sekretara o relevantnim sadržajima njihovog međunarodnog prava ili bilo kojim drugim relevantnim informacijama; te da razmotre njihovo povlačenje u potpunosti ili djelimično onog momenta kada to budu dozvoljavale okolnosti.

Član 30 – Teritorijalna primjena

146. Ova odredba primjenjuje se posebno na inostranim teritorijama jer bi bilo protivno filozofiji Konvencije za državu članicu da isključi dijelove svoje metropolitanske teritorije iz primjene ovog instrumenta.

Član 31- Otkaz

147. Ovaj član omogućava državama koje su članice Konvencije da otkazu ili cijelu Konvenciju ili Poglavlje VII Konvencije (vidjeti Član 25).

Član 32 – Pismena obavještenja generalnog sekretara

148. Informacije u vezi sa koracima preduzetim od država članica u vezi sa Konvencijom biće poslane od strane Generalnog sekretara Vijeća Evrope, zaduženim za Konvenciju, ostalim državama u skladu sa ovim članom.

Napomene:

⁽¹⁾ Zemlje članice Vijeća Evrope u septembru 1997. su: Albanija, Andora, Austrija, Belgija, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Latvija, Lihtenštajn, Litvanija, Luksemburg, Malta, Moldavija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalija, Rumunija, Ruska Federacija, San Marino, Slovačka, Slovenija, Španija, Švedska, Švajcarska, Makedonija, Turska, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo.

⁽²⁾ Većina zemalja centralne i istočne Evrope koriste izraz “državljanstvo” koji ima isto značenje kao izraz “nacionalnost” (“nationality” u engleskom izvorniku – prim. prev.) koji se koristi u Evropskoj konvenciji o državljanstvu i u većini država zapadne Evrope.

⁽³⁾ Vidjeti Protokol kojim se dopunjuje Konvencija iz 1963. (ETS br. 95) i Dodatni Protokol Konvenciji iz 1963. (ETS br. 96).

⁽⁴⁾ Predsjedavajući CJ-NA je u početku bio g-din G. Kojanec (Italija), nakon koga je g-din U. Hack (Austrija) postao Predsjedavajući. Radnim tijelom je u početku predsjedavao g-din Hack, nakon koga je g-din R. Shaerer (Švajcarska) postao Predsjedavajući. Sve države članice Vijeća Evrope imaju predstavnike u CJ-NA. Posmatrači u ovom komitetu uključuju Armeniju, Bjelorusiju, Bosnu i Hercegovinu, Kanadu, Svetu Stolicu, Kirgizistan, Međunarodnu komisiju za građanski status (ICCS), Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Haška konferencija za međunarodno privatno pravo i Ured Visokog Komesara Ujedinjenih Nacija za izbjeglice (UNHCR). Predstavnik Komisije Evropske Zajednice je također učestvovao u ovom radu.

⁽⁵⁾ Najvažniji ostali sporazumi uključuju Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima iz 1948., Konvenciju koja se odnosi na status izbjeglica iz 1951., Konvenciju koja se odnosi na status osoba bez državljanstva iz 1954., Konvenciju o državljanstvu udatih žena iz 1957., Konvenciju o smanjenju apatridije iz 1961., Opcioni Protokol Bečkoj konvenciji o diplomatskim odnosima vezanim za sticanje državljanstva iz 1961. i Bečkoj konvenciji o konzularnim odnosima iz 1963., Konvenciju o međunarodnoj komisiji o građanskom statusu o razmjeni informacija vezanim za sticanje državljanstva iz 1964., Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1966., Međunarodni ugovor o građanskim i političkim pravima iz 1966., Evropsku konvenciju o usvajanju djece iz 1967., Američku konvenciju o ljudskim pravima iz 1969., Konvenciju o međunarodnoj komisiji o građanskom statusu za smanjenje broja apatridije iz 1973., Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije protiv žena iz 1979. i Konvenciju o pravima djeteta iz 1989.

⁽⁶⁾ Sljedeće presude Evropskog suda za ljudska prava su najrelevantnije: *Abdulaziz, Cabales i Balkandali*, 28. maj 1985., Vol. 94; *Berrehab*, 21. juni 1988., Vol. 138; *Moustaquim*, 18. februar 1991., Vol. 193; *Cruz Varas*, 20. mart 1991., Vol 201; *Beldjoudi*, 26. mart 1992., Vol. 234-A; *Nasri*, 13. juli 1995., Vol. 324; *Gül*, 19. februar 1996.; *Boughanemi*, 24. april 1996. (Izveštaj o presudama i odlukama, 1996-II). Vidjeti također važno mišljenje Evropske Komisije za ljudska prava u slučaju osoba azijskog porijekla iz Istočne Afrike, 14. decembar 1973, objavljeno u HRLJ (1994.), Vol.15, str. 215.

⁽⁷⁾ Uplitanje u ostvarivanje ovog prava je dozvoljeno samo u skladu sa stavom 2 Člana 8 od strane javnih vlasti zbog sprečavanja nereda ili zločina, zbog zaštite zdravlja ili morala, ili zbog zaštite prava i sloboda drugih, i samo u ako je takvo uplitanje neophodno u demokratskom društvu (vidjeti slučaj *Boughanemi* spomenut u prethodnoj fusnoti).

⁽⁸⁾ Vidjeti *Dekrete o državljanstvu Tunisa i Maroka*, Izveštaji PCIJ (1923), Serija B. br. 4.

⁽⁹⁾ Vidjeti naročito Interamerički sud za ljudska prava koji je, u savjetodavnom mišljenju iz 1984., proglasio da je pravo na državljanstvo urođeno ljudsko pravo priznato u međunarodnom pravu i da su ovlasti država da regulišu stvari vezane za državljanstvo ograničena njihovom obavezom da osiguraju punu zaštitu ljudskih prava (u vezi sa *Amandmani na odredbe o naturalizaciji Ustava Kostarike*, OC-4/84, HRLJ (1984), Vol. 5, str.161).

⁽¹⁰⁾ Za diskusiju o postojanju i tačnom sadržaju prava na državljanstvo, vidjeti Chan, "Pravo na državljanstvo kao ljudsko pravo", HRLJ (1991.), Vol. 12, str.1).

⁽¹¹⁾ Vidjeti također Poglavlje VI o državnoj sukcesiji i državljanstvu.

⁽¹²⁾ Član 2(2) Direktive Vijeća 68/360 – Radnici: "Države ugovornice će, djelujući u skladu sa svojim zakonima, izdati i obnoviti ličnu kartu ili pasoš, koje će naročito naglasiti državljanstvo vlasnika." Ovo pravilo je također primjenjivo mutatis mutandis na studente (Direktiva Vijeća 93/96); na zaposlene i samozaposlene koji su obustavili svoju poslovnu aktivnost (Direktiva Vijeća 90 i 365); na one koji pružaju usluge ili samozaposlene osobe (Direktiva Vijeća 73/148); na osobe koje uživaju pravo boravišta (Direktiva Vijeća 90/364).

⁽¹³⁾ Ovi instrumenti obuhvataju naročito Preporuku br. R(94) 12 o nezavisnosti, efikasnosti i ulozi sudija i Preporuku br. R(95) 5 koja se odnosi na uvođenje i unapređenje funkcije sistema žalbi i postupaka u

građanskim i trgovačkim predmetima. Vidjeti publikacije Vijeća Evrope o efikasnosti i pravičnosti pravnog sistema.

⁽¹⁴⁾ Vidjeti naročito slučajeve *Ringelsen*, 16. juli 1971., Vol. 13; *Golder*, 21. februar 1975., Vol. 18; *Airey*, 9. oktobar 1979., Vol. 32 i *Albert i Le Compte*, 10. februar 1982, Vol. 58.

⁽¹⁵⁾ Sljedeće presude Evropskog Suda za ljudska prava su najrelevantnije: *Berrehab*, 21. juni 1988., Vol. 138; *Moustaquim*, 18. februar 1991, Vol. 193; *Beldjoudi*, 26. mart 1992., Vol. 234-A; *Nasri*, 13. juli 1995., Vol. 324; *Gül*, 19. februar 1996.; *Boughanemi*, 24. april 1996. (Izvještaj o presudama i odlukama, 1996-II).

⁽¹⁶⁾ Vidjeti također sljedeće presude Evropskog suda pravde: Komisija Evropske zajednice protiv Luksemburga, C-473/93, 2. juli 1996., Komisija Evropske zajednice protiv Belgije, C-173/94, 2. juli 1996., Komisija Evropske zajednice protiv Grčke, C-290/94, 2. juli 1996. U ovim slučajevima Evropski sud pravde je presudio da je propust da se ograniči uslov za državljanstvom za zapošljenje u javnim uslugama koje obuhvataju suverena prava bio suprotan odredbama koje se odnose na slobodan protok radnika unutar Zajednice.